

JOHANNA BILLINGS UPPDRAG

I Konst händer samarbetar konstnärer med civilsamhället i miljonprogramsområden. Johanna Billing jobbar med en grupp unga dansare på Råslätt i Jönköping.

**KONST SOM SKYDD
MOT HEMLÖSHET**
En nedlagd fabrik i slummen utanför Rom blev ett museum

NYA SJUKHUSKONSTEN
Hur ska konsten se ut för att vara läkande?

**#METOO. EN KONST-
NÄRS VITTNESMÅL**
Hon har samlat maktmännens verbala övergrepp

»Två, tre personer som kånkar på en tung glasskiva är den ultimata bilden för ett samarbete, en kamp.«

JOHANNA BILLING

Allt som behövs för konsten.

Sveriges stora nätbutik för konstnärsmaterial med över 12 000 artiklar.

boesner erbjuder 10% rabatt för alla medlemmar i KRO/KIF

Detta förutsätter att man i förhand anmäler sig hos kundservicen med telefonnummer 0304 666036 eller hos sverige@boesner.com

www.boesner.se
boesner

JOHANNA BILLING:

”Om vi fick med Linda Pira, var medborgardialogen därmed säkrad?”

Sidan 14.

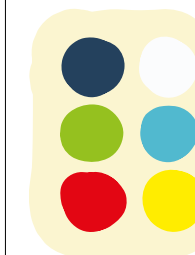
#METOO
Konstnären

Snövit Snow

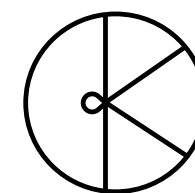
Hedstierna vittnar om sexismen i konstbranschen: ”När årets första mässa är slut är min plånbok full av visitkort till var och en av alla dessa män. Visitkort där jag noterat exakt vad var och en av dessa skulle vilja göra med mig, så att jag kan hålla isär dem. De är ofta män med makt, de är gallerister, curatorer och direktörer. De är chefer på internationella museum. De är art dealers och samlare. De är välutbildade. De är inte sällan konstnärligt beundransvärda [...]” Sidan 40.

PARLAMENT FÖR STADSLÖSA: I sitt projekt *New World Summit* skapar **Jonas Staal** plattformar för terroriststämplade grupper. I Rojava i Syrien ledde det till en ny parlamentsbyggnad, sidan 38.

KONSTPOLITIK: **Inför valet 2018** Vad vill partierna med konsten? Sidan 10.

BILDUPPHOVS RÄTT: ”En konstnär som är beroende av extraknäck är inte särskilt fri?”, sidorna 48-50.

JOHANNA BILLINGS UPPDRAG: Under tre år satsar Statens konstråd på offentlig konst i miljöprogramsområden. KONSTNÄREN har följt **Johanna Billings** samarbete med **Mix Dancers**, en grupp unga dansare på Råslätt i Jönköping, sidan 14.

GESTALTAREN: **Anna Uddenberg** har skapat en samtida frihetsgudinna, sidan 7.

KONSTNÄRERNAS RIKSORGANISATION MEDLEMSSIDOR sidorna 42-47
Katarina Jönsson Norling och Sanna Svedstedt Carboo:

”För det kommande valåret har vi redan fått upp konstnärernas frågor på dagordningen.”

NILS CLAESSION:

”Forskningen ger en chans att bryta med en passiv konstnärroll.”

Debatt, sidan 6.

NYA SJUKHUSKONSTEN
Hur ska konsten se ut för att göra oss friskare? Sidan 30.

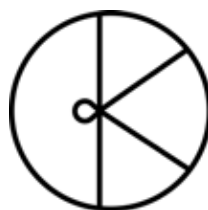

KONST SOM SKYDD MOT HEMLÖSHET: En gammal salamifabrik utanför Rom förvandlades till ett alternativt konstmuseum med bostäder för hemlösa och migranter, sidan 24.

Sofia Curman: I en bransch som präglas av usla villkor kan det kosta för mycket att prata om sexuella trakasserier.

Chefredaktör och ansvarig utgivare: Sofia Curman
 Formgivare: Ebba Bonde
 Redaktör sid 7-9:
 Oscar Carlsson
 Medarbetare i detta nummer: Nils Claesson, Cia Erander, Karin Faxén Sporrong, Daniel Gahnertz, Snöfrid Snow Hedstierna, Olle Niklasson, Frida Sandström och Ylva Sundgren.
 Omslagsfoto: Ylva Sundgren
 Korrektur: Åsa Sandzén
 PRENUMERATION HELÅR 275 KR.
 Teckna prenumeration på www.kro.se
 Prenumerationsfrågor: Eva Skarbäck, eva@kro.se
 Annonser: Hans Flygare, hans@annonshuset.se, 08-662 75 03
 Redaktionen: Konstnären @KRO, Hornsgatan 103, 9 tr, 10462 Stockholm, E-mail: sofia.curman@kro.se
 Konstnärernas Riksorganisation www.kro.se
 email: kro@kro.se
 Tryck: Trydells Tryckeri AB, Uppågå 9500 ex
 Tidningen ges ut av AB Svensk Konstnärsservice

Bildupphovs rätt

Konstnärernas Riksorganisation.

FOTO: YLVA SUNDGREN

Samma morgon som jag skriver det här får jag veta att konstbranschen mobiliserar sig inför ett upprop mot sexism och sexuella trakasserier, likt de som redan undertecknats av kvinnor från många andra branscher som en följd av #metoo. Jag blir glad, för det har hittills varit oroväckande tyst från konstvärlden, trots att vi är många som vet hur vanligt det är att konstnärer och andra verksamma inom konstfältet drabbas. Och jag blir full av beundran, för i en bransch som överlag präglas av usla villkor och stenhård konkurrens, kan det kosta mycket att säga stopp.

Konstnärer jobbar till stor del ensamma. Utställningar blir som gästspel inom andra arbetsorganisationer, med korta och ogynnsamma kontrakt. Gallerivärlden är slutet och ofta utan några avtal alls. En betydande del av många konstnärers verksamhet sker utomlands, i andra slags arbetskulturer. Det är också en bransch där en stor del av positioneringen sker i informella sammanhang, där dessutom den ofta rikliga tillgången på alkohol ökar utsattheten. Sker ett övergrepp, verbalt eller fysiskt, finns det sällan någonstans att vända sig för att anmäla eller söka stöd utan att riskera att förlora en viktig arbetsmöjlighet.

Det finns många exempel på konstnärer som i sin konst blottlagt strukturerna som tillåter män med makt att manifesteras genom sexuella trakasserier. Konstnären Snövit Snow Hedstierna har i sitt verk *An Issue of Structure* djupintervjuat 250 personer om jämställdheten i Norden. I det 6000 timmar långa materialet finns många vittnesmål om sexuella övergrepp. Det är ett tungt verk, som synliggör att sexism skär igenom alla delar av samhället. För KONSTNÄREN skriver hon en modig text om hur hon på en av världens största konstmässor utsattes för så många verbala övergrepp att hon – för att hålla isär förövarna – började anteckna deras vidriga förslag på var och ens visitkort. ●

I detta nummer: Konstens många agendor

När går konstnären från att vara konstnär till att bli en pedagog, eller en socialarbetare? Det här numret handlar om konst med en uttalad social funktion. Vi följer Johanna Billings uppdrag i satsningen Konst händer med konst i miljonprogrammen. Konstnären Jonas Staal skapar mötesplatser för terroriststämplade. Och vi besöker ett konstmuseum som ska skydda husockupanter mot hemlöshet.

Sofia Curman
 Chefredaktör

120
 ÅR

Så länge beräknas pengarna räcka i *Eternal Employment*, konstnärduon Goldin+ Sennebys vinnande och redan omdebatterade gestaltungs-förslag till Korsvägens station på Västlänken. I verket får en person en tillsvidareanställning som inte innebär några plikter eller ansvarstaganden mer än att varje dag stämpla in och ut på stationen.

Idén förklaras utgå ifrån nationalekonomen Thomas Pikettys tes att investerat kapital växer snabbare än vad lön för arbete gör; lönen till anställningen finansieras följaktligen genom avkastningen på den investerade produktionsbudgeten (ca 6 miljoner kr) för uppdraget. Verket lär fortsätta att väcka debatt, och KONSTNÄREN kommer med säkerhet återkomma till det.

VERK
 ANDREAS ERIKSSON
 Stenbrottet, 2017.

FOTO: PER MANNBERG

11,6 x 6,5
 METER

är måtten på Andreas Erikssons målning i huvudentrén på Nya Karolinska Solna. Duken är i ett enda stycke och målades liggande på ateljégolvet. För att få överblick över verket monterade Andreas Eriksson en kamera i taket och höll koll på processen på datorskärmen. Det tog tre år att färdigställa verket. Budget för uppdraget inklusive konstnärers arvode var 4 275 000 kr.

1,3
 MILJARDER

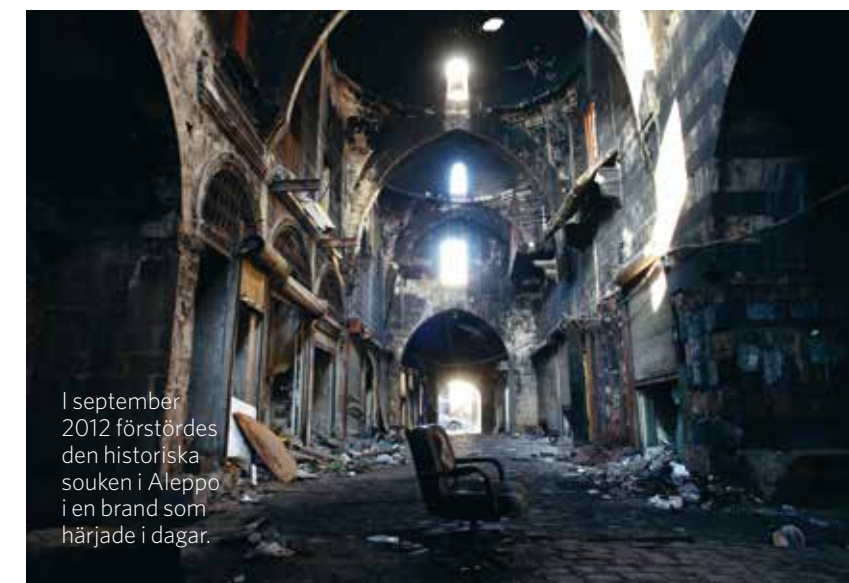
Så mycket pengar omsatte Sveriges gallerier och konsthandlare 2015, visar Konstnärernas Riksorganisationens nya branschrapport "Konstvärlden i siffror". Jämfört med år 2008 motsvarar den siffran en ökning på 49 procent.

24
 MILJONER
 KRONOR

Från sex till 30 miljoner höjs Uppsalas konstbudget när kommunen mitt i byggboomen stärker tillämpningen av enprocentsregeln.

25
 PLATSER

Finns på listan över kulturarv som Världsmonumentfonden (WMF) uppmanar världen att särskilt skydda, bevara eller rädda under 2018. Det är platser som drabbats eller hotas av aktuella konflikter, naturkatastrofer, klimatförändringar, stadsutveckling och försummelse. På nya listan finns bland annat den historiska souken i Aleppo, som bränts ner och ödelagts under det pågående syriska inbördeskriget; Blackpool Piers i England som hotas av stigande havsnivåer och ett flertal platser i Alabama knutna till Civil Rightsrörelsen.

I september 2012 förstördes den historiska souken i Aleppo i en brand som härjade i dagar.

FOTO: THE ASAHI SHIMBUN/ GETTY IMAGES/ WORLD MONUMENTS FUND

Rätt hanterad kan praktikbaserad forskning revolutionera konstnärsrollen, skriver konstnärlige doktorn Nils Claesson.

Debat

Vill du debattera?
Skriv till sofia.
curman@kro.se.

NILS CLAESSION: VI KONSTNÄRER MÅSTE TA ANSVAR FÖR DEN KONSTNÄRLIGA FORSKNINGEN

Sedan mer än tio år tillbaka pågår en smärre revolution som rätt hanterad kan ge konsten en större plats i samhället och världen: framväxten av en ny konstnärlig forskningsmiljö. Det är en spännande process, på intet sätt linjär, som ser lite annorlunda ut i olika delar av landet. Sammantaget har ett nytt sammanhang vuxit fram som lagt grunden till något som vi ännu inte har sett resultaten av.

En doktorandutbildning för en konstnär mitt i livet, med en lång yrkeserfarenhet bakom sig, är att glänta på en dörr in till ett annat, friare och kanske mer generöst sätt att arbeta på. Ett långsiktigt forskningsprojekt är för de flesta yrkesverksamma konstnärer ett tillfälle till en verklig fördjupning och tid till reflektion. Det kan innebära en väg ut ur konstnärskap som varumärkes-byggande aktivitet, bort ifrån frilanslivets ständiga jakt på uppdrag och in i ett rum som ger utrymme för att läsa, tänka och reflektera över sin egen och andras praktik. Men vad händer när konstnären har disputerat, när avhandlingen är klar? Den konstnärliga forskningen ligger idag i medieskugga och den mesta av kritiken går förbi den. Därför är det viktigt att vi yrkesverksamma konstnärer tar ansvar för att skapa en offentlighet och en kritisk diskussion om den praktikbaserade forskningens roll. Risken är annars att både forskningen och dess resultat blir en fråga för akademi och administration.

Den institutionellt etablerade

konstnärliga forskningen i Sverige är interdisciplinär. Där ingår allt ifrån bildkonst och litterär gestaltning, till drama, konsthantverk, mode, mim, musik, opera, teater, dans, film, design och cirkus. Den konstnärliga forskningsmiljön i sin helhet kan ses som ett laboratorium där processer och experiment kan exponeras, användas och omsättas i olika specifika situationer. Uppkomsten av den praktikbaserade forskningsmiljön innebär en maktförskjutning gällande vem som äger tolkningsföreträde till konsten. Traditionellt är konstnären den som producerar för att sedan lämna vidare till kritiker, konstvetare, filosofer och andra för tolkning och förklaring. Den konstnärliga forskningen återkopplar i stället tolknings- och textarbetet till konstnärerna själva.

Genom den konstnärliga forskningen finns potential för en ny, mer aktiv konstnärsroll att växa fram. Nu finns chansen att bryta med den passiva roll där konstnären fostras till att sitta på panelen och vänta på att bli uppbjuden av en curator eller gallerist. Det gäller att se till att vi också tar den.

NILS CLAESSION disputerade i september 2017 med sitt doktorsarbete *Spökmaskinen: Sju förändringar och förflyttningar – gestaltungsprocesser i animerad film*. Han är den första som disputerar vid Stockholms konstnärliga högskola sedan högskolan fick examenstillstånd på forskarnivå i maj 2016.

GESTALTAREN ANNA UDDENBERG

Free fall
Var? Hanaholmen, Finland
När? Invigdes oktober 2017
På uppdrag av: Statens konstråd

VERK

ANNA UDDENBERG,
Free Fall, 2017.
Verket finns på Hanaholmen, ett kulturcentrum för Sverige och Finland, i Esbo, strax utanför Helsingfors.

FOTO: JAKKE NIKKARINEN

Finlands självständighet firar i år 100 år och för att gratulera har Sveriges regering gett en monumental skulptur föreställande en kvinna som står för frihet. Det är svårt att inte dra paralleller till Frihetsgudinnan på Staten Island i New York som ju var en gåva från Frankrike till USA till minnet av deras självständighet. År 2017 håller Anna Uddenbergs gudineskulptur i brons inte en fackla utan ägnar sig, iförd enbart dunjacka, åt jetboarding – en anordning som med jetmotorer sprutar vatten ner mot vattenytan och gör att personen som står på den ”flyger”.

– Jetboarding är en aktivitet som iscensätter samtida föreställningar om hur framtiden ser ut, samtidigt som det för tankarna till begrepp som frihet, säker-

het och tech. Jag har länge varit intresserad av vad som händer när upplevelser blir till produkter och vise versa, säger Anna Uddenberg. De senaste åren har hon fått stor internationell uppmärksamhet för sina skulpturer som påvisar den allt mer suddiga gränsen mellan mänskliga, framförallt kvinna, och produkt. **Hur förhöll du dig till uppdragets natur och att det denna gång kom från regeringen?**

– Jag försökte hitta vinklar som känns allmängiltiga och samtidigt stanna inom de ämnen som jag undersöker i mitt konstnärskap. Min utgångspunkt var att verket skulle relatera till vattnet som ett förenande element mellan Sverige och Finland.

Det är hisnande att tänka på hur betraktare kommer att uppleva *Free Fall* om

100 år. Frihetsgudinnan i New York är så här 130 år senare något svår att relatera till rent konstnärligt.

– Monument är ofta auktoritära och tunga. Jag ville göra ett monument som stället talar om tyngdlöshet och framtid. Jag hoppas att det kommer att gå fram även om 100 år.

Hur var det att se resultatet på plats?

– Fantastiskt!

Oscar Carlson

Om uppdraget

Konstverket invigdes 31 oktober 2017. Det var en direktupphandling i enlighet med undantaget för konstnärliga skäl som finns i LOU, lagen om upphandling. Den totala budgeten var 1,5 miljon kronor. Konstnären fick 190 000 kronor i konstnärligt arvode och 157 700 kronor för eget arbete. Skissarvudet var 70 000 kronor.

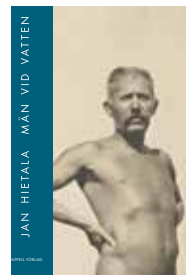

Redaktör: Oscar Carlson

LÄSTIPS NAKNA MÄN OCH TANKAR OM LERA

Män vid Vatten
AV JAN HIETALA
APPELL FÖRLAG

Efter att ha varit verksam i nästan tjugo år började Eugène Jansson 1904 måla enbart nakna män. Lutad

mot flera års studier ger Jan Hiatala, själv konstnär, tillsammans med Patrik Steorn och Berndt Arell, en ny bild av sekelskifteskollegan som mest är känd för sin blå period.

Lerbaserad erfarenhet och språklighet
AV MÅRTEN MEDBO
ARTMONITOR/HDK

Den första svenska avhandlingen i konsthantverk finns nu tillgänglig i bokform. Keramikern Mårten

Medbos beskrivningar av sin lerbaserade erfarenhet är ett måste för dem som vurmar för materialitet men också söker en ny läsning av hantverkets relation till konsten och akademien.

KONST PÅ WEBBEN

Tre sätt att se konst utan att behöva gå utanför dörren i vinter

<https://www.metmuseum.org/art/collection>

Man kan klicka runt i dagar bland föremål från överallt och närsomhelst sedan "The Met" släppte 350 000 bilder fria.

@elikagallery

Ett galleri i Aten som istället för att marknadsföra sina konstnärer på sociala medier väljer att upplåta sitt instagram-konto till en ung konstnär varje månad.

<http://spooxaudioline.org/>

Ute nu är 14:e numret av ljudmagasinet Spoox som består av ljudfiler skapade av konstnärer. Bakom står Kanadabaserade Julia Feyrer vars konst har visats här i Sverige.

"Abuse of power comes as no surprise"

Konstnären Jenny Holzers kända slogan i ett verk från 1982 har aktualiserats i och med #NotSurprised, det internationella upproppet som har skrivits under av över 7000 yrkesverksamma i konstvärlden som en protest mot sexism i branschen.

IDÉN PIXELATED WATER MIRROR

AV KATJA PETTERSSON

FOTO: JOAKIM BERGSTRÖM

"När Stadsmuseet ritades och byggdes av Tessin på 1600-talet låg huset vid vattnets rand. Jag vill med denna pixelerade vattenspegel berätta om platsens inneboende förflutna"
Verket invigs i oktober 2018.

FOTO: SOLVEIG MAGNUSSON

MÄSTARE PÅ KYRKOTEXILIER

Solveig Magnusson är en av årets fem mottagare av mästarebrev, vilket är det högsta beviset på en hantverkarens yrkesskicklighet. Här ser vi hennes mässhake AX.

FORSKAREN ROSA BARBA

Hon undersöker vad ett filmrum kan vara

Den italienska konstnären Rosa Barba avslutar snart fyra års forskning på Konsthögskolan i Malmö.

VERK

ROSA BARBA
White Museum, 2017.
Centre international d'art et du paysage de l'île de Vassivière, Frankrike.

FOTO: FRANÇOIS DOURY

Du är känd som filmkonstnär och i dina verk relaterar du ofta på olika sätt till filmiska metoder och genrer. Vad går ditt forskningsarbete ut på?

–Jag arbetar med ett fiktivt bibliotek som kommer att fungera som en sorts manual för en alternativ approach till cinematiska rum. Man skulle kunna kalla det en resa mot en ny, eller annan, typ av filmteori. En hyperrydd vars natur och gränser återstår att definiera.

Hur går det till när man lägger upp en så experimentell utbildning?

–I början av forskningen föreslår vi ett ämne inom vårt arbete som vi vill utforska närmare under utbildningen. Inget enskilt verk jag har gjort illustrerar specifikt min forskning även om

många av dem bidrar till resonemanget jag för. Konstnärlig forskning är en djupare undersökning av konstnärligt arbete. Vi diskuterar i små grupper bestående av andra forskare och med våra handledare, Sarat Maharaj och Gertrud Sandqvist. Målet är att bidra till en kunskapsproduktion som konstnärer och författare.

Sedan 2010 har Rosa Barba återkommit till verket *White Museum* och genomfört det på en rad olika platser. Med ett vitt ljus projicerat ut från ett museum eller en konsthall mot platsen eller landskapet utanför så skapar hon en film i realtid: Byggnaden blir ett projektionsrum och all aktivitet som sker utanför blir det som vi är vana att se på en filmduk.

Man kan tänka sig att du behöver mycket mörker att projicera ljus ut i, var det därför du valde Sverige som plats för din forskning?

–Nej det var forskningsprogrammet i sig som övertygade mig att komma hit.

Oscar Carlson

ROSA BARBA

Rosa Barbas konst har visats på Venedigbiennalen två gånger och på flera av världens mer erkända konsthallar som Schirn i Frankfurt, Tate Modern i London och lokalt på Malmö Konsthall.

Vad vill partierna med konsten?

MOTIONER STOR BETYDEL- SE ÅRET FÖRE RIKSDAGSVAL.

Totalt 3847 motioner lämnades in under höstens allmänna motionstid. En hög siffra, som det brukar vara sista motionstiden före ett riksdagsval. Av dessa har 193 motioner gått till kulturutskottet. Ett tjugotal rör på något sätt bild- och formkonsten.

Konstnären har gått igenom förslagen som rör bild- och formområdet för att få en föräning om vilka frågor politikererna prioriterar inför valet 2018.

TEXT: SOFIA CURMAN

Moderaterna

En viktig satsning för Moderaterna skulle vara utbyggnad av Kulturbryggan, som instiftades av den förra Alliansregeringen för att stödja nyskapande kultur. De nya anslagen till de fria konsterna som finns i regeringens budget vill Moderaterna lyfta över till Kulturbryggan.

Moderaterna föreslår satsningar på kulturexport och reformer för att få harmoniserad kultur moms. För att främja konstnärers ekonomiska villkor bör konststuderande uppmuntras att studera grundläggande entreprenörskap och företagsekonomi. Offentlig konst är viktig, menar Moderaterna, och i den nödvändiga byggboom som råder ska staten föregå med gott exempel och koppla ihop byggande, arkitektur och konst, dock utan att kompromissa med kostnadseffektivt byggande. Moderaterna vill se en utbyggnad av Skapande skola så att projektet även innefattar gymnasiet.

Moderata riksdagsledamöter har också lämnat in motioner om bland annat förändringar i upphovsrätten så att digital publicering av bilder på offentliga verk utomhus blir lagligt.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna vill värna Skapande skola men samtidigt sänka anslagen till projektet med 10 miljoner. Regeringens ökade anslag till den fria konsten med 60 miljoner kronor till stipendier och ersättningar är enligt Kristdemokraterna pengar som bör läggas på Forum för levande historia och kultursamverkansmodellen. En kristdemokratisk ledamot föreslår också en förstärkning av enprocentsregeln så att den i statliga sammanhang tolkas just som en regel och inte en rekommendation.

Centerpartiet

Även Centerpartiet vill skjuta till mer pengar till kultursamverkansmodellen och föreslår också att regionerna tillsammans med regeringen tar fram en nationell kulturplan. För att skapa större nationellt och internationellt intresse för svenskt kulturliv lägger Centern också fram idén om ett svenskt kulturhuvudstadsår där en stad vart annat år får statusen nationell kulturhuvudstad.

Centern vill utreda möjligheten att införa avdragsrätt för förstahandsinköp av konst för företag, för att skapa en större marknad för ny konst utan statlig styrning. Man föreslår också en ny företagsform för småskaliga företag med en schablonskatt på 25% på omsättningen.

115 nya miljoner till den fria konsten i regeringens budget.

– Bild- och formkonstnärskollektivet har under en längre tid varit eftersatt, sa kulturminister Alice Bah Kuhnke till Sveriges Radio när hon i september i år presenterade budgetsatsningar på 115 miljoner kronor för den fria konsten.

– Inte minst har konstnärernas intresseorganisationer lyft vikten av att göra de här investeringarna. Bland satsningarna finns 60 miljoner kronor på höjd visningsersättning och stipendier som fördelas av Konstnärnämnden och Sveriges författarfond. Dessutom ökar man Statens konstråds anslag med 10 miljoner för konstnärlig gestaltning och 12 miljoner går till fria aktörer inom bild- och formkonsten och för att finansiera MU-avtalet. Alla anslagen är permanenta.

– Det här är nödvändiga och viktiga satsningar av regeringen. Visningsersättningen, stödet till det fria konstlivet, MU-avtalet och satsningen på den offentliga konsten leder till att ny konst skapas och möjliggör för fler konstnärer att ägna sig åt konsten och utveckla sina konstnärskap, säger Katarina Jönsson Norling, riksordförande Konstnärernas Riksorganisation.

FÅ MOTIONER FRÅN ENSKILDA RIKS-DAGSLEDAMÖTER

Konstnärernas redaktion hittar sju motioner från enskilda riksdagsledamöter som rör bild- och formkonstområdet. Ledamöter från Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet har lämnat motioner om

åtgärder för att rädda glasriktet. Kristdemokraten Lars-Axel Nordell har lämnat in två motioner kring utredning om IV-ersättning och förstärkning av enprocentsregeln. Ledamöter från Moderaterna respektive Centern och Miljöpartiet motionerar om utvidgad panoramafrihet,

det vill säga att det ska vara lagligt att publicera bilder på offentlig konst online på samma sätt som i tryck. Från Miljöpartiet kommer också ett förslag om en moderniserad piratkopieringslag som skulle innebära bättre ersättning till konstnärerna vid piratkopiering av bilder.

Regeringen ger mest till konstnärerna

SÅ MYCKET SKILJER SIG OPPOSITIONSPARTIERNAS KONST-BUDGET FRÅN REGERINGENS (BELOPP I TUSENTALS KRONOR)

Parti	Kulturbudget, total	Bild- och formkonst	Kulturskarpares villkor
Regeringen, med stöd av V	15 879 752	125 372	481 250
M	-1 221 860	-42 000	-60 000
KD	-823 000	0	-60 000
C	-901 694	-44 000	-61 110
L	-667 000	-22 000	-60 000
SD	-530 282	-27 000	-93 000

Liberalerna

Liberalerna skjuter i sin budgetmotion till 100 miljoner mer till samverkansmodellen. De föreslår också ett sökbart stöd för att bevara och utveckla regionala och lokala kulturinstitutioner ute i landet, som mindre museum eller konsthallar. Man föreslår att fri entré ska vara frivilligt även för statliga museer och att arbetet med att digitalisera kulturarvet ska prioriteras högt.

Sverigedemokraterna

Sverigedemokraterna vill avskaffa både begreppet och budgetposten Konstnärlig forskning. Man föreslår en kulturkanon enligt dansk modell och mindre anslag till den fria konsten. Man vill också att en större hänsyn ska tas till befolkningens preferens när det kommer till utformningen av offentlig konst och nya byggnader, och föreslår därför en utvärdering av hur de preferenserna ser ut.

Vänsterpartiet

Vänsterpartiet föreslår att Skapande skola avvecklas som projekt och införlivas i skolans ordinarie verksamhet. Enprocentsregeln bör enligt Vänsterpartiet bli en bindande miniminivå i budgeten för offentliga byggprojekt, och eventuellt bör man införa sanktioner för byggherrar som inte följer den. Vänsterpartiet föreslår också en konstnärsfond enligt norsk modell, som fördelar transaktionsavgifter för äldre konst där upphovsrätten slutat gälla till unga konstnärer.

Vänsterpartiet vill se en reklamfri kollektivtrafik och en toleranspolicy gällande graffiti med bland annat öppna graffiti väggar. Man vill undersöka möjligheter för en tredje anställningsform för bild- och formkonstnärer genom en så kallad konstnärsallians och uppmanar också riksdagen att vidta åtgärder för att säkra tillgången till konstnärsateljéer med rimliga hyror runt om i landet. ●

Enkät.

Celia Prado

KONSTNÄRLIG LEDARE PÅ KONSTNÄRSHUSET, STOCKHOLM

- Jag undrar hur politikerna tänker kring överlevnaden av alla små konsthallar ute i landet som utgör ryggraden i ett heterogent svenskt konstliv, men vars verksamhet oftast till stor del bygger på ideellt arbete. Det är verkligen bra att mer pengar nu går till konstnärsstipendier, men frågan är var konstnärerna sedan ska ställa ut? Alla kan inte visas på de stora statliga museerna. Det måste också finnas möjlighet för de små arrangörerna att söka medel för att bjuda in konstnärer på anständiga villkor - eller är det så att man förväntar sig att stipendier ska finansiera utställningarna?

I Alliansens gemensamma kulturmotion, som gissningsvis skulle ligga till grund för hur kulturpolitiken prioriteras vid ett regerings- skifte ligger tonvikt på museer, film och samisk kultur. I motionen lyser bild- och formkonst med sin frånvaro.

Vilken är den viktigaste konstpolitiska frågan inför valet 2018?

Joanna Sandell

CHEF KALMAR KONSTMUSEUM

- Jag skulle vilja se att någon driver frågan om att ge mindre och mellanstora konstinstitutioner medel nog att få göra det de faktiskt gör -att utveckla produktionsplattformar för konstnärer tidigt i karriären och skapa rum för möten mellan civilsamhälle och institution kring många av samhällets viktigaste frågor. Sedan hoppas jag också att det finns ett fortsatt intresse för att stödja strategier för breddad rekrytering mot högre konstnärliga utbildningar - inte minst för konstnärer utanför storstäderna.

Macarena Dusant

KONSTVETARE OCH FÖRFATTARE

- Det finns inte en fråga utan flera, som är länskade till varandra. Till exempel är frågan om att motverka ett segregerat konstfält kopplad till hur mycket av regeringens budget som går till konsten, att vi behöver en intersektionell och feministisk kulturpolitik, att vi behöver en närvarande konstpolitik överhuvudtaget i det offentliga samtalet och till frågan om mer estetiska ämnen i grundskolan. Ingen fråga kan "fixas" utan den andra. Akut är däremot ett införande av ett slags regelverk kring armlängds avstånd, som idag endast är en princip, med tanke på att vi har ett rasistiskt parti i riksdagen.

Daniel Birnbaum

ÖVERINTENDENT MODERNA MUSEET

- Det viktigaste är att konstnärer får materiella förutsättningar för att utöva sitt yrke. Utan rimliga villkor uppstår inget spännande konstliv. Det är förstås också viktigt att institutioner som samlar och visar konst har de nödvändiga resurserna. Moderna Museet, landets bäst besökta konstmuseum, bör erbjuda en rik bild av det samtida konstlandskapet. Vi har en av Europas starkaste samlingar, men den utgår från att viktig konst skapas i västvärldens metropoler. Så ser dagens konstliv inte ut. I projektet *En större värld* köper vi in verk av konstnärer utanför Europa och USA. Vi hoppas få stöd från regeringen för att kunna berika folkets egen konstsamling på detta vis.

Sara Edström

KONSTNÄR OCH MEDLEM I GALLERI SYSTER I LULEÅ

- Frågan om armlängds avstånd. I dessa tider då populistiska vindar blåser, då komplexa frågor ges till synes enkla svar, då rädslan för det annorlunda snävar in gränserna för vad ett öppet och solidariskt samhälle kan innebära, är den viktigaste konstpolitiska frågan att värna konstens frihet. Att värna konstens rätt att vara skev och ifrågasättande och konstig. Att konsten inte ska avkrävas svar eller förväntas tjäna andra syften för att ha ett existensberättigande.

Sara Arrbenius

REKTOR KUNGL. KONSTHÖGSKOLAN

- Idag ser vi att konstnärer hotas för sin konst och att den konstnärliga yttrandefriheten ifrågasätts. Att säkra att vi har ett samhälle där den friheten är fundamental och en grund i vår demokrati är den viktigaste konstpolitiska frågan i valet.

Mårten Castenfors

CHEF LILJEVALCHS OCH STOCKHOLM KONST

- Det viktigaste frågan för politiken är att skriva om lagen om upphandling, LOU. Konstnärliga tjänster måste ut ur detta mallade regelverk. Konst passar inte in i ett system som försenar och

fördyrar processer och som, framförallt, inte tar hänsyn till omätbara parametrar som kvalitet och kunskap. Konsekvensen av LOU på sikt lär bli förödande för all konstnärlig näring - vinnare ett expanderande tjänstemannsamhälle. Suck.

Johanna Billings uppdrag

Under tre år satsar Statens konstråd på offentlig konst i miljonprogramsområden. Projekten utgår från invånarnas önsknings. Men vad innebär egentligen medborgardialog i en konstnärlig process? KONSTNÄREN har följt Johanna Billings samarbete med en grupp unga dansare på Råslätt i Jönköping.

TEXT: SOFIA CURMAN
FOTO: YLVA SUNDGREN

Det finns en komplexitet i Konst händer – och det är en annan komplexitet än den man först ser, säger Johanna Billing på telefon.

Jag har mejlat henne tidigare under hösten med frågor om hennes projekt på Råslätt utanför Jönköping som hon gör inom ramen för Statens konstråds satsning Konst händer, med offentlig konst i miljonprogramsområden runt om i landet. Jag har skrivit att jag vill prata om hur det är att som konstnär dimpa ner i ett bostadsområde och inte bara göra något som ska vara till för dem som lever där, utan också, som i fallet med Konst händer, skapa tillsammans med invånarna där.

Johanna Billing ringer upp och säger att verket inte är klart. Det är en film som ska göras, inspelning planeras ske en månad senare och mycket hänger fortfarande i luften. Men det är processen jag är intresserad av. Det som inte kommer att synas sedan när hennes film och de andra projekten i Konst händer visas upp för allmänhet, sådant som det inte kommer att talas om i Statens konstråds presentationer eller när någon från kommunen, eller kanske till och med kulturministern, inviger verket. Hon svarar att jag gärna får följa med till Råslätt, men först är det bäst att vi ses och pratar, och hon ber mig ha gott om tid.

Det var Jönköpings kommun som skickade in ansökan om konstprojekt på Råslätt till Statens konstråd. Grundproblematiken som kommunen ►

”Det första mötet var som en audition, jag var där på prov för att Mix Dancers skulle få känna på om de kunde samarbeta med mig.”

Johanna Billing

► beskriver känns igen: Med högre brottslighet och lägre socioekonomisk status än andra områden i Jönköping kämpar Råslättbor mot klichéartade fördomar och mediebilder. Kanske kan konsten hjälpa till att stärka självkänslan i området och förändra bilden av Råslätt? Det hör också till saken att i Konst händer har man beslutat att civilsamhället ska spela huvudroll – medborgardialog är ett nyckelord – och på Råslätt finns många aktiva föreningar som man skulle kunna samarbeta med.

Innan Johanna Billing kommit in i bilden hade Statens konstråd varit på ett inledande möte på Råslätt där kommunen bjudit in representanter från civilsamhället. Uppslutningen var stor; där fanns ungdomsorganisationer, muslimska organisationer, kvinnoorganisationer, kyrkan. Men i stället för att prata vidare med någon av dessa grupper fick Statens konstråd nys om ett danskollektiv, ett gäng unga tjejer, som kallar sig Mix Dancers, och sökte upp dem.

Mix Dancers startades av då 12-åriga Sibel Akdogan 2005 när danskursen hon gått på sedan hon var liten lades ner. Tillsammans med sin syster Samantha och ett gäng kompisar självlärd hon sig det som de började kalla ”Mix Dance”, en blandning mellan många olika street dance-stilar. Snart ville fler och fler tjejer på Råslätt vara med. Numera finns Mix Dancers Academy, en kursverksamhet som genom åren har lockat hundratals barn- och ungdomar, i en lilamålad källarlokal i aktivitetshuset Stadsgården på Råslätt. Tjejerna i ursprungsgruppen, Mix Dancers Crew, som nu alla är över 20, turas om att undervisa och hela verksamheten drivs ideellt.

Johanna Billing hade sitt första möte med Mix Dancers i oktober 2016. Kommunen hade arrangerat ett möte i biografen i Stadsgården. Johanna

Billing kom dit med Marti Manen, projektledare på Statens konstråd. En kommunrepresentant fanns på plats och så de sex tjejerna i Mix Dancers Crew.

– När vi träffades första gången var det jättemycket förvirring, säger Johanna Billing.

Det var tydligt att det inte hade gått fram till tjejerna att de skulle få delta i någon process, utan de trodde att jag var där för att presentera en färdig idé om en film om dem. De hade nog inte väntat sig att jag skulle fråga dem vad de ville göra.

De grupper ur civilsamhället som valts ut att vara med i Konst händer får välja konstnär till projektet, utifrån Statens konstråds förslag. De är också med och bestämmer vad projektet ska resultera i – ett helt nytt sätt att jobba för Konstrådet som man hoppas ska innebära att medborgardialogen man vill främja också sker i realiteten.

– Det första mötet var som en audition, jag var där på prov för att Mix Dancers skulle få känna på om de kunde samarbeta med mig, om de kunde ge mig sitt förtroende. Men jag är inte säker på att de hade uppfattat att de hade möjlighet att tacka nej till mig. I efterhand hade jag önskat att också alla på plats hade fått mer förberedande information om vad ”medborgarsamtal” egentligen kan innebära. Då hade det varit tydligare för alla vilka förväntningar det fanns på var och en av oss och vilket inflytande vi hade rätt till.

Isen släppte så småningom, samtalet kom trevande igång. Johanna Billing som ofta låter musik ha en framträdande plats eller utgöra tematiken i sina verk föreslog att det kunde vara en gemensam utgångspunkt, en möjlig ingång till ett samarbete. Hon hade sett alla gruppens dansvideos på deras Youtubekanal och undrade hur Mix Dancers ►

KONST HÄNDER I MILJON-PROGRAMSOMRÅDEN

Konst händer är en del av Äga rum, en regeringsstrategi med syftet att ”stärka kultur- och demokrati-främjande verksamheter i områden med lågt valdeltagande”. Satsningen fördelas mellan Kulturrådet och

Statens konstråd och präglas av ett brett invånarinflytande. Budget för Konst händer är 26 miljoner kronor fördelat på tre år 2016-2018. Statens konstråd fick in 153 ansökningar från civilsamhället och kommuner för deltagande i Konst händer. 15 valdes ut för fortsatt arbete.

”Konsten kan fungera som en brobyggare mellan de olika befolkningsgrupperna i området”

Jönköping kommuns ansökan till Konst händer

FOTO: EBBA BONDE

RÅSLÄTT

Råslätt byggdes 1968-1972 och har idag drygt 5000 invånare. En stor andel är studenter. Råslätt är det området i Jönköpings kommun med den högsta andelen boende med utländsk bakgrund – 68,2 procent. 66 % av Råslätts invånare röstade i kommunalvalet 2014.

TVÅ KONST HÄNDER-PROJEKT PÅ RÅSLÄTT

Arkitektgruppen MYCKET har fått i uppdrag att samarbeta med Mix Dancers och hyresbolaget Vätterhem kring visioner för stadsplaneringen av Råslätt. Bland annat skissar de på en utomhusscen för dans.

FOTO: MIX DANCERS

MIX DANCERS

Mix Dancers Crew består av Samantha Akdogan, Jenifer Umatino, Sibel Akdogan, Gabriella Mourad, Mashail Hussein och Lea Tesfagabir. Danskursverksamheten som gruppen startat och driver har hösten 2017 cirka 60 elever.

– Mitt mål är att tjejerna ska få starkare självförtroende genom dansen, sa grundaren Sibel Akdogan till Jönköpings-Posten när hon blev månadens Jönköpingsbo i somras.

Johanna Billing, Samantha Akdogan, Carmen Chamoun, Emelie Oscarsson, Louise Chung.

► tänker kring sina musikval. Hur reflekterar till exempel de som är unga kvinnor och också förebilder för så många yngre tjejer kring att hiphopen de dansar till i hög grad kommer från en mansdominerad värld, att många låttexter är sexistiska? De började tillsammans resonera om vad ett konstprojekt kan vara, hur en historia kan berättas. Statens konstråd ville att projektet skulle ha en workshopbaserad start. Vi skulle till exempel kunna bjuda in en kvinnlig artist som kan samarbeta med er i Mix Dancers, föreslog Johanna Billing.

Veckorna efter Veckorna efter mötet blir det formellt klart att Johanna Billing får uppdraget att jobba tillsammans med Mix Dancers. De börjar

skicka idéer fram och tillbaka mellan sig. Johanna Billing föreslår några artistnamn. Dansgruppen föreslår i sin tur sin idol, Linda Pira. Det skickades iväg en förfrågan till artisten och sedan inleddes en period av väntan. Statens konstråd ville snabbt säkerställa att Mix Dancers skulle få jobba med den artisten de önskade, skriva in det i ett avtal. Men för Johanna Billing var det något som skavde. –Om vi fick med Linda Pira – var medborgardialogen därmed säkrad? säger Johanna Billing och låtsas checka av en punkt på en lista i luften.

Varningslamporna hade börjat blinka redan när Statens konstråd hörde av sig och frågade om hon var intresserad att vara med i Konst händer. Johanna Billing kände till regeringsuppdraget, hon hade

GLASSKIVORNA LÄMNAS KVAR

– Det är spännande att tänka att en hög med glasskivor ska hamna i kommunens register över offentlig konst. De kan stå i ett förråd, men varje gång man måste flytta på dem så måste man hantera dem, ta på sig handskar, lyfta, och man påminns om varför verket kom till. Då lämnar man också kvar frågor om vad den offentliga konsten är, säger Johanna Billing.

följt det lite grann och funderat över svårigheterna i en satsning med så stark politiska agenda.

–Jag har jobbat mycket i Storbritannien där liknande saker i kulturpolitiken hände mycket tidigare, i början av 2000-talet, när brittiska regeringen började dela ut kulturpengar som var öronmärkta för olika områden, åldersgrupper och socioekonomiska grupper. Det blev vanligt att konstnärer fick väldigt specifika uppdrag: jobba med de här ungdomarna i det här området, på ett väldigt liknande sätt som Statens konstråd gör nu.

I Storbritannien gav de offentliga satsningarna upphov till intensiva diskussioner kring konstens roll. I tätén gick konsthistorikern Claire Bishop med teorier om hur politiken värderade kultur högre när man kunde uppvisa siffror på deltagande och social förändring. Vad blir konstnärens roll i en sådan kulturpolitik, frågade Claire Bishop och andra kritiska röster? När går konstnären från att vara konstnär till att bli en pedagog, eller en socialarbetare?

I nästan alla sina projekt sedan hon slog igenom vid millennieskiftet utgår Johanna Billing från en plats och arbetar i dialog och samarbete med människorna där. Hon kom tidigt att bli ”en typisk sådan konstnär” som blev inbjuden att medverka i mer socialt drivna offentliga projekt.

– Jag har också tackat nej till uppdrag, trots att projekten i sig var angelägna, för att de innebar för många kompromisser, för mycket styrning. När ett uppdrag har en så tydlig agenda som måste bockas av innebär det stora praktiska utmaningar, vilket i sig inte alls är dåligt, men det kräver erfarenhet. För Statens konstråd är det här ett helt nytt sätt att jobba. De är öppna med det, att det handlar om experiment och att lära sig, men det gör Konst händer extra komplext.

Att hon efter noggrant övervägande ändå tackade ja berodde på starka personliga kopplingar. Johanna Billing kommer själv från Jönköping. Hon tränade dans fem gånger i veckan under hela sin skoltid på stadens enda dansskola. Ett problem som Statens konstråd har definierat i sin förundersökning om Råslätt, är att där, precis som i övriga Jönköping, får traditionella ”killaktiviteter” oproportionerligt mycket plats. Kommunen är full av gigantiska idrottsplatser och

När går konstnären från att vara konstnär till att bli en pedagog, eller en socialarbetare?

sportarenor. Dans är däremot marginaliserat och som fritidsaktivitet faller den mellan stolarna. Om dans hade fått räknas som idrott, funderar Johanna Billing, hade Mix Dancers eller hon själv som ung, tillåtits ta mer plats i en stad som Jönköping.

–Du frågade mig hur det är att som konstnär att dimpa ner någonstans. Men även om jag inte vuxit upp på Råslätt så vet jag mycket om hur det är att vara ung i den här staden. Är man tonåring i Jönköping och står utanför både kyrkans aktiviteter och idrotten, finns inga andra alternativ än att starta saker själv, jobba ideellt, bli en ”eldsjäl”.

Kulturen i Jönköping är eftersatt, menar Johanna Billing. Det finns exempelvis ingen kommunal konsthall, och det finns nästintill obefintligt med stöd till de som vill utöva konst och kultur. Eftersom det inte finns några pengar för att utveckla det man startat, flyttar de flesta eldsjälar som vill arbeta med kultur därifrån. Då skapas ingen kontinuitet, allt måste hela tiden börja om från början.

Mix Dancers är inte osynliga på Råslätt eller i kommunen. De har tilldelats flera ärofyllda priser: Sibel Akdogan blev ”månadens Jönköpingsbo” i somras och finalist i ”årets eldsjäl”, syster Samantha blev ”årets ungdomsledare 2017”. Jönköpingsposten har skrivit om dem massor av gånger. Enormt välförtjänt, säger Johanna Billing, men hon ser också ett problem med alla hyllningar. Det är som att de kvarhåller verksamheten på en viss nivå. Politikerna rider på deras framgångsvåg i stället för att hjälpa dem att skapa schyssta förutsättningar och villkor.

Hon berättar att hon frågat de sex tjejerna i Mix Dancers Crew vad de har för framtidsplaner. Någon vill bli jurist, en annan byggnadsingenjör. Planen med dansskolan är att lära upp en grupp yngre tjejer så att de ska kunna ta över verksamheten när de som blivit vuxna har allt mindre tid. När Johanna Billing undrade om inte någon av ►

”Jag beskrev den bild som vuxit fram i mitt huvud och de förstod direkt: ”Ja, vi bär på vår verksamhet, det är symboliskt.”

Johanna Billing

► dem skulle vilja stanna kvar och driva dansverksamheten, jobba med dansen på heltid, var det flera av dem som tyckte att det lät fantastiskt, men omöjligt.

–Vänta nu, ville jag säga till dem: ni har en stor, fungerande dansskola. Ni gör ett komplett jobb som kommunen borde betala för eftersom den själv inte klarar att hitta på aktiviteter till alla de här tjejerna på Råslätt.

Hur kan man verka i den typen av kulturklimat, och hur man kan gå vidare?

Johanna Billing konstaterar att för henne är det de här frågorna som Råslättsprojektet har kommit att handla om.

Vi ses på ett café i Stockholm i början av oktober. Hon visar sina skisser. Under året har projektet helt bytt riktning.

–Under de där veckorna som vi väntade svar från Linda Pira

började jag inse att jag med artistidén hade styrt projektet mot någonting som inte var bra. Om vi riktar strålkastarljuset mot en stjärna, gör vi verkligen Mix Dancers en tjänst då? Det kommer att se bra ut och det kommer helt klart att ge medial uppmärksamhet. Det blir ett lyckat spektakel, men vad har det för betydelse för Mix Dancers och Råslätt på lång sikt? Jag kände att vi höll på att skapa exakt en sådan situation som jag nyss kritiserade, och precis det motsatta till vad Konst händer borde handla om.

De var tvungna att bromsa, insåg Johanna Billing, och påminna sig om vad det var Mix Dancers egentligen hade uttryckt att de ville göra under det där första mötet.

–De hade sagt att de vill berätta sin historia. Inte

bara om framgångarna, utan också om sitt hårda arbete, om svårigheterna, om sin kamp.

Under tiden hon hade gått hemma i Stockholm och grubblat hade bilder kommit till henne ”som de ofta gör i den konstnärliga processen”.

–När Mix Dancers fick ta över den fönsterlösa källarlokalen källarlokalen målade de om den i en noga utvald lila färg. Jag började tänka på det här viktiga intagandet av platsen och den aktivitet som pågår där inne men inte alls syns utåt, säger hon.

–Jag såg framför mig en slags parad, eller demonstration: hur tjejerna skulle komma på gångvägarna här utanför byggnaden, bärandes på lila glasskivor i fönsterstorlek. I glaset speglar sig arkitekturen runt omkring, man ser Råslätt genom deras lila filter mot världen. Två, tre personer som kånkar på en sådan jättetung glasskiva är den ultimata bilden för ett samarbete, en kamp. Glasets skörhet visar på bräckligheten i verksamheten, även om tjejerna i sig är vassa och starka. Det finns en dubbelhet i det där.

Hon åkte till Råslätt för att träffa Mix Dancers igen. Den här gången var de ensamma, bara hon och de. Johanna Billing berättade om sin oro över att bjuda in en stjärna till Råslätt, som med stor sannolikhet skulle stjäla strålkastarljuset från det som var viktigt för tjejerna. De skulle inte styra bort från musiken eller dansen, men började prata om att närma sig berättelsen om Mix Dancers från ett annat håll. Att hitta ett sätt att visa på det vardagliga bakom verksamheten, det som finns bakom showen, som inte syns utåt.

–Jag beskrev den bild som vuxit fram i mitt huvud och de förstod direkt: ”Ja, vi bär på vår verksamhet, det är symboliskt.”

–Vi pratade också om att det var viktigt att göra något som finns kvar, för framtiden. Och så kom de med förslaget om överlämnandet som symboliserar det som just nu händer i deras verksamhet: Att de äldre dansarna lämnar över glasskivorna till de yngre. En skiva blir ju för tung, rent fysiskt, för ett par tolv-fjortonåringar. Det blir som att vi ställer frågan: orkar de bära det här ansvaret? Vems ansvar är det egentligen?

Stadsgården på Råslätt sjuder av eftermiddagsaktivitet. Simhallen ligger här, fritidsgården, biblioteket, biografen, en sporthall. I receptionen jobbar Samantha Akdogan, en originalmedlem i Mix Dancers Crew och syster till grundaren Sibel. Hon har själv gått på den angränsande högsta-dieskolan, och känner varenda människa som

FOTO: YLVA SUNDGREN

FLERA OFFENTLIGA RUM

För att möta alla olika agendor i projektet har Johanna Billing och Mix Dancers kommit fram till att de ska göra flera versioner av filmen.

–Vi gör en film som kan visas i exempelvis konst-sammanhang. Men så gör vi också en version till Mix Dancers Youtube-kanal. Det fina är att ”det offentliga rummet” i själva verket handlar om flera olika rum. Det känns som om den insikten är oerhört central i Konst händer.

kommer och går. En trappa ner, längst bort i en källargång, ligger B-hallen, det trista namnet på dörren till Mix Dancers dansstudio.

–Vi brukade ha över hundra tjejer i Mix Dancers Academy, men vi har varit tvungna att minska ner till typ 60. När vi startade det här gick vi på högstadiet och gymnasiet, då hade vi mer tid. Men nu jobbar vi alla heltid eller pluggar på högskola. Vi gör ju det här obetalt på vår fritid, så just nu hinner vi inte med fler grupper, säger Samantha Akdogan.

Hon berättar att det som gjorde att gruppen ville vara med i Konst händer-projektet var att Johanna ville jobba med film, ett uttryck som de känner sig nära och använder mycket själva.

–Jag tycker verkligen att vi har fått vara med och bestämma, säger hon när jag frågar henne om det här med medborgardialog.

–Och vi är väldigt olika. Johanna vill att allt ska vara lite speciellt så där, som konst, och vi tänker mer: musikvideo. Hon formar en ruta med händerna.

–Först var det svårt att komma ut ur den ramen, vi är så vana vid våra dansfilmer, och det var svårt att komma på någonting annat vi ville göra. Men så kom hon med idén om glasskivorna. Det är

en bra story. Hon föreslog först att två filmer, en tyst när vi bär skivor och en när vi dansar. Men vi bestämde till slut att slå ihop det till en film. Det blir bättre tror vi.

Det är första veckan i november. Filminspelingen är uppskjuten till våren, Det är första veckan i november. Filminspelingen är uppskjuten till våren. Det känns skönt att få mer tid, det är mycket kvar att göra, säger Samantha Akdogan när hon låser upp förrådet där de lila glasskivorna står i en trave. De levererades förra veckan och Johanna Billing har åkt till Råslätt för att se att allt blivit rätt. Personal på Stadsgården berättar att glasmästaren inte kunnat hålla tillbaka personliga åsikter. ”Är det sånt här våra skattepengar ska gå till”, hade han muttrat. Vaktmästaren på Stadsgården skojar att då kunde väl glasmästaren bidragit genom att sänka priset. Samantha har ringt hit ett gäng yngre dansare för ett provlyft. Ingen av de andra fem i Mix Dancers Crew dyker upp.

Senare, på vägen hem till Stockholm är Johanna Billing stressad över det. Det är inte första gången som bara en eller ett par tjejer kommer när de bestämt träff. Processen går långsamt. Att samarbeta med en grupp som inte har en formell ►

► struktur, som alla är upptagna med sina arbeten och studier och använder den fritid de har att få ihop en omfattande verksamhet, är långt ifrån lätt. Hon förstår dem – när ska de ha tid att svara på långa email eller ha möten? Samtidigt, när de väl ses, känner hon tjejernas engagemang och hon vet att de är måna om resultatet. Det måste få ta tid, säger hon, och berättar att hon fick stå på sig när hon meddelade Statens konstråd sent i oktober att hon ville skjuta upp inspelningen ett halvår, för både sin egen och tjejernas skull.

–Statens konstråd har sina budgetår att förhålla sig till. Men det måste stå i relation till att saker tar längre tid när ett projekt kräver tid från andra människors vardag, säger hon.

–När man höll på med alla de där projekten i Storbritannien kallade man ofta konstnären för ”Lead artist”. Det innebär ett uttalat helhetsansvar, inte bara för den konstnärliga kvaliteten utan också att leda dem som berörs av projektet, att knyta ihop alla önskningskrav och krav som ett offentligt konstprojekt innebär. Utöver att vara konstnären står jag ju också som mellanhand mellan Mix Dancers och en stor statlig myndighet som har sin agenda.

Hon ska snart till Råslätt igen. Nästa steg är att färdigställa musiken som komponeras för verket av hiphop-producenten NevaDeelay (Dijle Özlem), som har arbetat med artister som Linda Pira och Mapei, i samarbete med Mix Dancers Crew. Mix Dancers ska också så småningom börja

jobba med koreografin. Johanna Billing håller en liten provruta lila glas framför sig.

–Jag vet att Mix Dancers är lite oroliga för hur resultatet kommer att se ut, vi har pratat om att vi har så olika estetiker. Men vi delar frågorna som vi jobbar med. När man är helt ärlig, och lyckas hitta kärnan i det man vill berätta, då blir det angeläget projekt. ●

FOTO: RICARD ESTAY

TRE FRÅGOR TILL LENA FROM, PROJEKTCHEF FÖR KONST HÄNDER, STATENS KONSTRÅD

Medborgardialog är ett nyckelord i regeringssatsningen som Konst händer är en del av. På vilket sätt?

–Konst händer handlar om att genomföra exempel på vad offentlig konst kan vara i miljonprogrammet idag och att vi, när vi gör det, ska försöka utveckla metoder för en genuin medborgardialog, eller invånarinflytande som vi vill kalla det, i de processer som kringgärdar den offentliga konsten.

I Konst händer är det inte konstnärer som sökt offentliga gestaltungsuppdrag, utan konstnärerna kom in först när ni utsett platser och grupper att jobba med. Vem har sista ordet om konstprojektet eller verket?

–Civilsamhället bestämmer. Så är det. I några fall har civilsamhället också tackat nej till vårt första förslag på konstnär. Då har vi fått börja om.

Vad hoppas Statens konstråd som myndighet lära sig av Konst händer?

–Hur man kan arbeta så att det verkligen blir ett genuint invånarinflytande på plats och inte bara någonting som stannar på pappret. I slutändan ska vi rapportera vad vi har kommit fram till, så därför har vi också följeforskare knutna till projektet som är med från början.

JOHANNA BILLING är född 1973 i Jönköping. Sedan hennes uppmärksammade examensarbete på Konstfack 1999 har hon varit en av sin generations tongivande filmkonstnärer. Redan 2003 deltog hon i Venedigbiennalen, 2007 på documenta i Kassel och hon har, förutom många offentliga konstprojekt, ställt ut på en lång rad internationella konsthallar och museer. Parallellt med Råslättsprojektet gör hon ett offentligt konstprojekt, också med invånardeltagande i fokus, i en skola i Bristol i Storbritannien.

FOTO: YLVA SUNDGREN

Fler projekt i Konst händer:

VERK
ROXY FARHAT OCH
UNGDOMSFÖRENINGEN HUR,
HUR, 2017.

FOTO: JOANNA ZAWIEJA

MAIDER LOPEZ, KONSTNÄR, SPANIEN

Berätta om ditt Konst händer-projekt

–Badhuset i Hammarkullen i Göteborg är en plats där kvinnorna kan mötas på egna villkor och tala ostört. Nu ska badhuset renoveras och jag har tagit fram en skiss på ett permanent verk som ska svara mot kvinnornas vision om platsen. De tycker om glaspartierna som ger ljus och en närhet till naturen, men insynen är ett problem för dem. Jag föreslog en installation med växter som kan flyttas och förändra rummet beroende på hur det används.

Hur tolkade du uppdraget om invånarinflytande?

–Jag arbetar ofta i liknande uppdrag och då nästan alltid på liknande sätt: Jag lyssnar in människorna som bor på platsen och sedan arbetar jag fram en idé som förhoppningsvis kan bidra till deras situation. Jag försöker vara tydlig med vilka roller vi har, och min roll är att skapa ett konstverk.

ROXY FARHAT, KONSTNÄR, SVERIGE

Berätta om ditt Konst Händer-projekt:

–Jag blev inbjuden att göra en dokumentär om och med ungdomsföreningen HUR i Holma i Malmö. Vårt samarbete har varit fantastiskt. Jag har hela tiden tänkt att det är de som kan historien som vi ska berätta. Filmen har fått växa fram och jag har kunnat leka med formen tillsammans med dem. Nu är den klar och har börjat visas, men jag och HUR pratar redan om att göra en längre version av filmen.

Hur upplever du att Statens konstråd tog sig an projektet?

–Matchningen mellan mig och HUR var fantastiskt, men det är alltid tungrott att jobba med en stor organisation. ibland har jag upplevt Statens konstråd lite som en trögflytande amöba, en problematik jag upplevt med flera andra stora institutioner. Konst händer handlar om att luckra upp gränserna mellan människor och konst. Det här är frågor som jag har jobbat med jättelänge, något jag försökt arbeta aktivt med i projektet med HUR. Ibland har jag upplevt ett glapp där med Statens konstråd, som att fokus inte legat på processen utan att få fram en färdig produkt.

PLATSERNA I KONST HÄNDER:

- AMIRALSSTADEN, Malmö
- GAMLEGÅRDEN, Kristianstad
- GÄRDEÅSEN, Ljusdal
- HAGEBY, Norrköping
- HAMMARKULLEN, Göteborg
- HOLMA, Malmö
- HÄSSELBY, Stockholm
- JORDBRO, Haninge
- LINDÄNGEN, Malmö
- MELLANSTADEN, Karlskrona
- PRÄSTHOLMEN, Boden
- RÅBY, Västerås
- RÅSLÄTT, Jönköping
- TJÄRNA ÄNGAR, Borlänge
- TYNNERED, Göteborg

En gammal salamifabrik ockuperades och förvandlades till ett alternativt konstmuseum med bostäder för hemlösa. På MAAM fungerar konsten som livsförhöjare och skydd mot vräkning och förslumning.

TEXT: CIA ERANDER OCH DANIEL GAHNERTZ
FOTO: DANIEL GAHNERTZ

Konstmuseet som skyddar mot hemlöshet

På nedgångna Via Prenestina i Roms utkanter ligger Metropoliz, en illegal bosättning i en gammal salamifabrik. I Metropoliz kombineras bostäder för 200 ockupanter med ett alternativt konstmuseum - MAAM, Museo dell'Altro e dell'Altrove di Metropoliz, eller ungefär: museet för andra och andra ställen.

De jättelika bokstäverna A-R-T tornar upp sig på ett av taken, framför finns ett F på sniskan och förvandlar konst till en fis-fart. Namnet MAAM är delvis en sarkastisk kommentar till etablerade institutioner för "finkonst" i Rom, som MACRO och MAXXI.

”Vi har skapat en estetiskt tilltalande livsmiljö som förhöjer det ekonomiska och konstnärliga värdet”

Giorgio de Finis, grundare av MAAM.

Det är en solig varm lördag i slutet av oktober, men inne i lokalerna blåser det och är rått på sina ställen. Den unge konstnären Eugenio Carabba finslipar sina verk under uppsikt av kuratorn Fabio Benincasa. Senare idag är det invigning av hans konstverk *L'uomo senza dimora*, eller mannen utan bostad.

Allt började när hemlösa immigranter och några italienare ockuperade den övergivna fabriken 2009, vilket sedan av en slump upptäcktes av författaren och konstnären Giorgio de Finis. Han är även filmare och utbildad stadsociolog och antropolog, och hade precis kommit hem från en lång resa till slummen i Filippinerna och Indien. Han startade det ideella konstmuseet MAAM i fabrikslokalerna för att synliggöra de osynliga och få bort slumstämpeln.

– Jag kontaktade alla kreatörer jag känner och tillsammans med invånarna skapade vi en symbolisk resa till månen. Vi har skapat en estetiskt tilltalande livsmiljö som förhöjer det ekonomiska och konstnärliga värdet, säger de Finis.

Resan till månen symboliseras av kände gatukonstnären Hogres blå torn med en nödutgångsgubbe springandes uppåt. Framför sig har han en pil riktad mot symbolen för månen.

Något vräkningsförsök har inte inträffat än, men byggnadens ägare har tillsammans med ett stort byggföretag lämnat in en stämningsansökan mot de boende. Rättegång pågår och ockupanterna anklagas för att förstöra byggnaden.

– Om 200 människor, inklusive 80 barn, kastas ut på gatan ses det inte som ett problem – det får på sin höjd ett par rader i tidningarna. Men om ägarna förstör 500 värdefulla konstverk kommer de att betraktas som IS eller talibaner, säger de Finis.

Han hoppas att myndigheterna tids nog uppmärksammar hur viktigt MAAM är, men tills dess kommer museet fungera som en sorts konstbarrakad. 300 konstnärer från hela världen har bidragit med målningar och installationer. Verken visar prov på otaliga stilar och genrer; vissa är fantastiska färgexplosioner och andra politiskt vansinniga.

Många konstnärer införlivar platsens förflutna som slakteri i konsten och inspireras av invånarnas utsatthet. Till exempel får forna djurburar vara del av en installation som drar paralleller mellan instängda slaktdjurs och invånarnas liv. I väntan på vad?

En av konstnärerna är danska Maren Marie Ma-

Tvätt på tork framför en väggmålning av konstnären Sabrina Dans.

thiesen Hon upptäckte MAAM på nätet och blev ombedd att bidra till barrikaderna.

– Jag skickade en projektbeskrivning som invånarna skulle godkänna. En demokratisk omröstning om ett konstverk är ganska ovanligt, säger Maren Marie Mathiesen.

2014 var muralmålningen klar. Hon har skrivit ett stort antal av de boendes namn på en skjutdörr och sedan målat över namnen med röd blank färg.

– Jag arbetade med detta i cirka tre månader; det var svårt att få de boende att ställa upp med sina namn, säger hon.

Den röda färgen leder tankarna till de slaktade djuren, samtidigt kan dörren syfta på en öppning och nya möjligheter för de boende.

– Många som bor här har jobb nu, något som hade varit mycket svårare om de levte på gatan, säger Maren Marie Mathiesen.

För att skydda invånarna har MAAM bara öppet för offentligheten på lördagar, då besökare även kan träffa de boende. Man kommer bokstavligen in i någons vardagsrum på Metropoliz och korridorerna är en gigantisk lekplats för barnen, som också har fått olika lektrum inredda med konst.

– En dag i veckan kommer en lärare hit och ger barnen läxhjälp, säger en kvinna i eftermiddags-solen på "Piazza Peru".

Sydamerikanernas område är riktigt fint med sina låga radhusliknande längor.

– Vi har fått hjälp med att installera kaminer i

våra hem, säger en peruansk kvinna i 45-årsåldern, som varken vill ställa upp med sitt namn eller på bild.

Hon har studerat på universitet i Peru och arbetade länge på bank i Spanien.

– Sedan sprack äktenskapet, min man flyttade till Rom och min dotter ville vara nära sin pappa så jag flyttade hit också, säger hon.

Av olika anledningar som hon inte vill gå in på blev hon bostadslös och flyttade in på Metropoliz.

En stor vattencistern, som antagligen försedde fabriken med vatten, gränsar till bostadsområdet.

– En liten flicka gick ut på gången mitt i bas-

På andra sidan muren med den färgsprakande väggmålningen ligger bilförsäljarna på rad.

sängen, hade hon ramlat i kunde hon ha dött, men mamman hann hämta henne som tur var, berättar hon.

MAAM är inte en helt barnvänlig miljö, men relativt trygg om alternativet är att bo på gatan.

Bland övriga boende finns marockaner, sudaneser, eritreaner, ukrainare och många romer, men även italienare.

Carlo Gori är en av de konstnärer som har arbetat med MAAM sedan starten. Han kom i kontakt med människor som flyttat in i Metropoliz 2009.

– Ockupanterna ville ha hjälp med en slags kulturell medling mellan sig och grannskapet för att få tillgång till lokala tjänster och dämpa eventuell aversion mot dem, säger han.

Carlo Gori har varit särskilt engagerad i barnens lekar och studier och har skapat konstverk på temat.

– MAAM har snabbt blivit ett kraftfullt verktyg för att försvara den olagliga ockupationen av fabriken och tillgängliggör konsten för samhällets mest utsatta. Barnens utveckling har också påverkats positivt genom att de informellt och spontant får tillgång till konst, säger Carlo Gori.

När han började arbeta med Metropoliz började han reflektera över laglighet kontra legitimitet.

– Att dessa människor har rätt till bostad är fullkomligt legitimt, men inte lagligt enligt myndigheterna, som inte bedriver någon legitim socialpolitik.

För ett år sedan hamnade hamnade Carlo Gori i ekonomiska svårigheter och fann det fullkomligt legitimt att själv flytta in på Metropoliz när de boende föreslog det.

Genom MAAM har Metropoliz ryckts upp från fruktansvärda hygienförhållanden med mängder av möss och asbest.

– På MAAM möter Roms högsta punkt – samtidskonsten – den lägsta punkten: den marginaliserade slummen, säger grundaren Giorgio de Finis, som tänker kämpa för att Metropoliz invånare även i framtiden ska klara sig undan vräkning. Han sätter sitt hopp till italienarnas kärlek till konsten. ●

”MAAM har snabbt blivit ett kraftfullt verktyg för att försvara den olagliga ockupationen av fabriken och tillgängliggör konsten för samhällets mest utsatta”

Carlo Gori, konstnär och boende på Metropoliz.

Förmodligen den bästa akrylfärgen i världen!

Finns på följande specialbutiker:

Arthouse Karlstad, Hocksgatan 20, 652 29 Karlstad, website: www.arthousekarlstad.se/ Drewex AB, Slussgatan 10 B, 21130 Malmö, website: www.drewex.se/ Gredelin Konstnärshandel AB, Hospitalsgatan 16, 60227 Norrköping, website: www.gredelin.se/ Hammarö Ramverkstad, Västra Takene 224, 66 391 Hammarö, website www.hammaroram.se/ Konstnärernas Centralkoop, Fiskargatan 1, 116 20 Stockholm, website: www.konstnarernas.se/ Masters, S:t Paulsgatan 14, 11846 Stockholm, phone: 0046-8-642 78 74/Matton Stockholm, Luntmakargatan 66, 10369 Stockholm, Första Långgatan 26, Göteborg, Stora Nygatan 24, Malmö, website: www.mattonbutiken.se/ Nyborg Jägare AB, S:t Andreas väg 53, SE 263 57 Haganäs, phone: 0046 704926007/Screentec AB Elektravägen 18, 12630 Hagersten, phone: 0046 8744 4070, www.farg.nu Zinkvit Konstnärsmaterial, Aspenavägen 10, 755 91 Uppsala, website: www.zinkvit.se/ Kreatima AB, Kungsgatan 58, 111 22 Stockholm, phone: 0046 854515560/ Konstnärshandeln Jordi, Bysistorget 8/Hornsgatan 80, 118 21 Stockholm, website: www.konstnarshandelnjordi.se/ Crevia Bygg & Design AB, Vaxhusvägen 7, 395 87 Lackby, website: www.crevia.se

GOLDEN
ARTIST COLORS®

Konsten som ska göra oss friskare

Konst i vårdmiljöer har fått ett uppsving. Konsten på Nya Karolinska Solna får stor uppmärksamhet i medierna och på Sahlgrenska har man öppnat en konstateljé. Men hur förklarar man det läkande med konst?

TEXT: KARIN FAXÉN SPORRONG
FOTO: PER MANNBERG

VERK

KRISTINA MATOUSCH
Wash up! Stream
2017, Nya Karolinska Solna.
Budget: 590 000 kr.

Sjukhuskonst. Smaka på det ordet. Vandrar tankarna kanske till klatschiga väggreliefer i entréer? Muralmålningar vid sänghissar? Missriktad gladkonst?

Konsten i många sjukhuskomplex har förut fått en outtalad roll. Att muntra upp. Göra det lite lättare att vistas i överdimensionerade och anonyma vårdmiljöer.

Nyss invigda Nya Karolinska Solna går ut starkt i mediavana presentationer av byggprojektet. Den offentliga konsten är en central del i sjukhusets spetskompetens och identitet. NKS kan visa upp den mest påkostade offentliga konstansatsningen någonsin i Sverige. Förutom den inköpta lösa konsten finns drygt 40 platsspecifika verk i anläggningen.

Kristina Matousch har gjort ett verk för sterilcentralen. Där rengörs kirurgiska instrument efter operationer. Restriktionerna är höga med maximala hygienkrav och begränsad tillgänglighet. Hon gjorde studiebesök i samband med skiss-starten och pratade om konsten med personalen.

– Jag tolkade samtalet som att de längtade bort

från det kalla och sterila. Tvärtemot vad jag tänkte då jag sökte uppdraget. Jag fick tänka om helt. Det var en utmaning och ett stort ansvar att både hålla en hög konstnärlig nivå och göra ett verk som är behagligt att vistas med varje dag.

Verket *Stream* består av 17 laminerade fotografier av havet som täcker en 3 x 25 meter lång vägg i rummet. Bilderna är tagna på exakt samma plats, men under olika väderlek, årstider och tider på dygnet. På avstånd är verket abstrakt. Går man nära framträder detaljer, blåstång, fåglar och rörelser i vattnet.

– Jag har generellt inga bra erfarenheter av konst på sjukhus. Det påverkade mig mycket vad det gäller skiss och koncept. Människor på sjukhus är utsatta och befinner sig i ett känsligt läge. Konsten kan vara i vägen, göra saker värre. Men om den fungerar är det fantastiskt. Ett enormt ansvar vad gäller mottagandet av konsten vilar på projektledare och inköpare, säger Kristina Matousch.

Jesper Nyrén arbetade fram verket *Kristall* för en av sjukhusets mer synliga delar: akutmottagningens entréer. Verket syns på sjukhusets utsida som ett lysande band längs en 35 meter lång fasad med ett kaleidoskopiskt mönster. Inifrån väntrummet bildas ett ljusgenomsläppligt insynsskydd. Jesper

FOTO: PER MANNBERG

VERK

JESPER NYRÉN
Kristall 2017,
Nya Karolinska Solna.
Budget: 1 360 000 kr.

VERK

KICO WIGREN
Årsringar, 2017,
Nya Karolinska Solna.
Budget: 1 200 000 kr.

Nyrén har gjort flera offentliga konstprojekt för sjukhus.

– Det är svåra miljöer att förhålla sig till. Komplexa sammanhang, stora begränsningar. Men det är det som är intressant. På en akutmottagning tänker jag mig att konsten kan erbjuda människor ett annat rum att träda in i. Jag ville att verket skall vara så komplext att man kan försvinna in i det. En viktig del i processen var att jobba med transparensen. Jag ville att det skulle bli en rörelse i glaset av ljusets skiftningar. När solen går i moln blir det nästan som en suck.

Länge har konsten betraktats som ett läkande inslag i vårdmiljöer. De senaste åren har det gjorts viss forskning på den fysiska miljöns konkreta, mätbara effekter på tillfrisknandet, det som kallas EBD, Evidence Based Design. I forskning som använts till förstudien till konsten på NKS lyfts vårdmiljöns betydelse för saker som smärtlindring och sänkt stressnivå. Roger Ulrich, miljöpsykolog och ledande i forskningen kring offentlig konst i vårdmiljö, går så långt att han avråder från abstrakt konst till förmån för en naturavbildande sådan. Men alla är inte säkra på att det är så enkelt. En av dem är Stefan Lundin, forskare på Centrum för Vårdens arkitektur på Chalmers i Göteborg. Han tycker att landstingens konstnärer ofta har problem med att röna förståelse för en konst bortom naturmotiven som också söker andra emotionella eller existentiella värden.

– Konst i vården blir väldigt enkelritad om man begränsar den till motiv, säger Stefan Lundin.

I psykiatrins historia finns en tradition av patienters eget konstnärliga skapande arbete som en metod för rehabilitering. Sedan januari pågår på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg en pilotverksamhet där man undersöker konstnärligt arbetete som verksamhet i samband med psykisk ohälsa.

– Konsten utmanar idén om den rationella människan och bidrar till läkning. Det paradoxala är att om vi försöker fånga det läkande undflyr det oss. Just för att det är fritt kan det bli läkande, säger Elisabeth Punzi, forskare på Psykologiska institutionen på Göteborgs universitet.

Hon är knuten till projektet Konstateljén på Psykiatri Affektiva på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg och intresserar sig mycket för hur skapande av konst kan integreras mer i klinisk verksamhet.

– Själva processen är i fokus och deltagaren kan vila från tankar om hur man ”borde” tänka, göra ▶

FOTO: PER MANNBERG

”Konst i vården blir väldigt enkelritad om man begränsar den till motiv”.

Stefan Lundin, forskare, Centrum för vårdens arkitektur på Chalmers i Göteborg.

”Läkare rekommenderar patienter att gå hit och måla av sig ångesten. Det finns inga måsten. Det är kravlöst att vara här och det tror jag är viktigt.”

Stefan Karlsson, konstnär och mentalskötare.

FOTO: PER MANNBERG

eller känna. Något som människor med psykisk ohälsa får höra ständigt och jämt. Tyvärr har vi idag en vård som strävar efter standardisering och teknifiering och vi tycks tro att människor är förutsägbara. Diagnoser och strukturerade metoder står i fokus och vi negligerar de delar av människan och de möjligheter till läkning som inte passar in i denna mall. Det är sorgligt.

Till Konstateljén kan patienter komma för egen skapande verksamhet. Stefan Karlsson driver verksamheten på sjukhuset. Han är konstnär och utbildad mentalskötare.

– Läkare rekommenderar patienter att gå hit och måla av sig ångesten. Det finns inga måsten. Det är kravlöst att vara här och det tror jag är viktigt.

Stefan arbetade på 1970-talet på Lillhagens mentalsjukhus i Göteborg. Då var det vanligt med skapande verksamhet inom vården. Under psykiatrireformen på 1990-talet monterades den ner.

– Det fanns stora resurser för patienter att arbeta konstnärligt på 70-talet. Det var ganska fantastiskt att få vara med om det.

Han menar att det för många människor är viktigt att för en stund få glömma bort var de befinner sig och komma in i ett kreativt flöde.

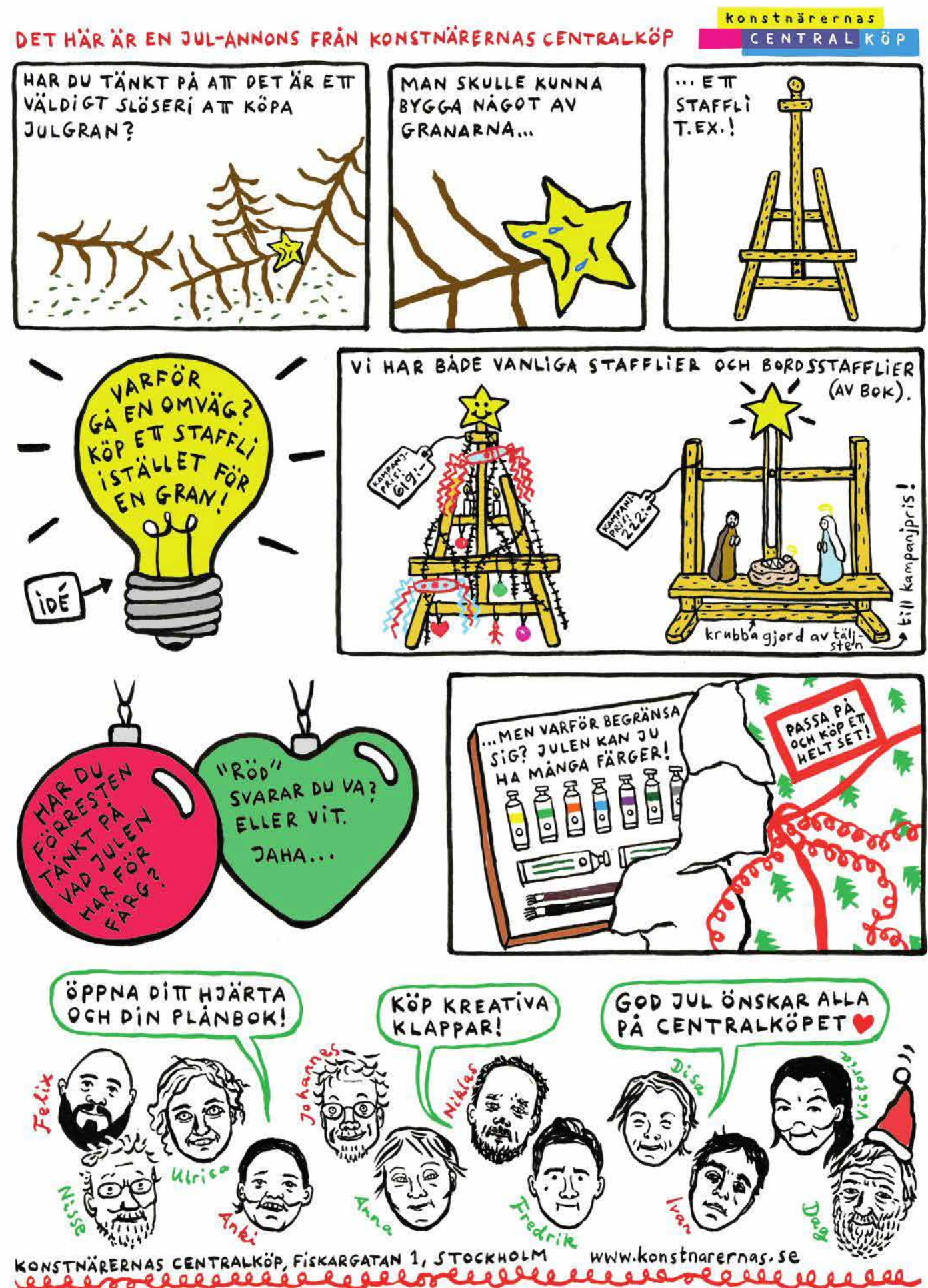
– På sjukhuset fungerar verksamhet som ett sätt att känna sig som en frisk människa igen, som en väg ut. Och jag märker tydligt hur de som fortsätter måla och skapa efter utskrivningen inte så lätt faller ner i depressioner. ●

Största offentliga konstprojektet i Sverige

Den totala budgeten för konsten på Nya Karolinska ligger på 118 miljoner kronor. 43 verk är plats-specifika gestaltningsuppdrag. Antal inköpta verk beräknas landa på 500 st. Dessutom tas cirka 1000 verk med från den gamla sjukhusbyggnaden.

VERK

MARIA HURTIG OCH EWA STACKELBERG
Camera Obscura 2017,
Nya Karolinska Solna
685 000 kr

Biennaler som förändrar

Konstbiennaler blir allt vanligare i länder där demokratiska rättigheter står på spel. Genom stark lokal förankring vill Kyivbiennalen vara en skola för Europa.

Den 20 november öppnade Kyiv Biennale 2017, under titeln Kyiv International. Med referenser till 100-årsminnet av Oktoberrevolutionen i St Petersburg 1917, vill biennalen lyfta internationalism som en metod för såväl konstnärlig produktion som för ett kritiskt samtal om de konservativa strömningar som förekommer i både Ukraina och resten av världen.

– Genom att lyfta nya former för politiska och konstnärliga uttryck och hitta nya format för möten mellan olika intressegrupper, kan fragmentering i samhället motverkas, säger Vasyl Cherepanyn, chef för den fria kulturinstitutionen Visual Culture Research Center (VCRC) som ligger bakom biennalen.

– Detta känns särskilt angeläget sedan min egen institution VCRC blev utsatt för ett angrepp förra året när utställningen *The Lost Opportunity* av konstnären Davyd Chychkan förstördes av högerextremister.

Biennalen, som ursprungligen

initierades av den statliga kulturinstitutionen Mystetskyi Arsenal National Cultural-Art, stötte redan under sin andra upplaga på patrull i samband med 2014 års Maidanrevolution. Efter ett års väntan lades biennalen ner helt och hållet. Då gick VCRC in och organiserade den första från staten fristående Kyivbiennalen. 2015 års biennial hade titeln *School of Kyiv* för att understryka vikten av utbildning för att påverka det kritiska samtalet om kultur och politik, vilket i dagens Kiev och Ukraina präglas

av polära strukturer och okunskap.

– Vi vill ta formen av en skola för Europa eftersom den politiska utvecklingen i Ukraina är vad våra grannländer har att vänta. I nära kontakt till gräsrotter och lokala organisationer kan biennalen utgöra ett exempel för hur det går att organisera sig globalt, säger Vasyl Cherepanyn.

Kyivbiennalen produceras ännu helt utan nationellt stöd, men genom flertalet EU-fonder – ett bidragssystem som i de flesta fall kräver att organisationen redan har 50 procent av sin finansiering säkrad. Något som är svårt i ett land där det offentliga kulturstödet är begränsat.

– Den privata finansieringen intresserar oss inte, eftersom oligarkerna i Ukraina regerar enligt samma konservativa strukturer som vi vill motverka. De är en del av problemet, säger Vasyl Cherepanyn och förklarar att det tog tid att lappa mellan kulturstöden för att till slut täcka hela verksamheten.

Från utställningen *Market* på Zhytniy Market, Kyiv Biennale 2017.

VERK

MARINA NAPRUSHKINA
Arrivals, 2015-16
Kyiv Biennale 2017.

2016 var Maria Lind, chef för Tensta konsthall, konstnärlig ledare för den sydkoreanska Gwangjubiennalen, som sedan starten 1995 har haft ett särskilt förhållande till staden, dess invånare och historia – inte minst Gwangjuupproret i maj 1980, då diktaturens militär fördrevs av invånarna.

– Denna relation försökte jag och curatorsteamet ta fasta på, då vi uppmuntrade inbjudna konstnärer att använda lokala material, kunskaper och produktionsförhållanden, berättar Maria Lind och understryker värdet av de månatliga möten som arrangerades i samarbete med ett lokalt konstkollektiv. Under ett års tid hölls en läsegrupp och gruppdiskussioner, liksom videovisningar, samtala om lokala konstnärers verk och tematiska stadsvandringar.

– Sådant lokalt engagemang hade länge förbisetts av biennialorganisationen, som istället har profilerat sig internationellt. På vägen glömdes staden Gwangju bort, förklarar Lind som idag glatt kan meddela att biennialstiftelsen har beslutat att fortsätta med de månatliga mötena även efter biennalens slut. Hon menar att fokus på engångsbesökare och turister i synnerhet, är något annat än att arbeta med besökare som återkommer med olika rytm.

– Biennaler vars verksamhet pågår även mellan biennialutställningarna kan i bästa fall fungera likt museer och konsthallar, som i närheten av bostadsområden kan etablera relationer där igenkänning hos besökaren är centralt.

På så vis vill Maria Lind betrakta biennalens och megautställningens roll inte bara som en turistattraktion och kassako, men också som förstärkare för befintlig lokal verksamhet, då den kan nå ut och kommunicera annorlunda.

En månad innan höstens upplaga av Istanbulbiennalen öppnade den mindre biennalen Sinopale, i den turkiska staden Sinop vid Svarta havets kust. Egentligen skulle den ha ägt rum redan 2016, men i samband med kuppförso-

FOTO: SINOPALE

”Det var viktigt att Sinopale blev av, som en av de första större internationella konstutställningarna sedan kuppförso-

ket i Turkiet sköts Sinopale upp ett år. I curatorsteamet ingick Stockholmsbaserade Jonatan Habib Engqvist. Han berättar att det aldrig var tal om att ställa in biennalen.

– Både lokalbefolkningens engagemang för biennalen, och de mindre entusiastiska lokalpolitiska rösterna, gjorde att det var nödvändigt för oss i projektet att argumentera för Sinopale, säger Jonatan Habib Engqvist.

Rent ekonomiskt var det ett bakslag för biennalen att avvakta till 2017. Man förlorade flera bidragsgivare som inte litade på att biennalen skulle genomföras eftersom läget i Turkiet ännu var osäkert.

– Rent kulturpolitiskt var det viktigt att Sinopale blev av, som en av de första större internationella konstutställ-

ningarna sedan kuppförso-

ket i ett sammanhang utanför Turkiets huvudstad och i en stad där borgmästaren, som vi hade haft väldigt god kontakt med, avsattes i samband med skyddsåtgärderna 2016.

Varför producera biennaler, istället för att stärka de befintliga kulturinstitutionerna i ett land? Enligt Jonatan Habib Engqvist vågar man ta fler konstnärliga och utställningsorganisatoriska risker i en biennial, och genom att samarbeta med flera lokala institutioner och internationella organisationer går det att gemensamt finansiera vad det lokala stödet inte möjliggör. Det finns en risk att biennalen blir ett tillfälligt turistjippo som tar pengar och uppmärksamhet från det konstliv som redan finns på plats – en kritik som bland annat lyftes av lokalbefolkningen i Aten i samband med documenta 14. Men Jonatan Habib Engqvist vill främst se på biennalen som ett effektivt sätt att förmedla kulturproduktionen i regioner som stora delar av konstvärlden annars förbiser.

– Som curator för Sinopale var det därför viktigt att närma mig stadens specifika förutsättningar och låta konstnärliga experiment färgas av infrastrukturer på plats.

Frida Sandström

Konstprojekt: Ett parlament för de statslösa

I projektet *New World Summit* skapar konstnären **Jonas Staal** mötesplatser åt terroriststämplade, statslösa och svartlistade.

I Rojava i norra Syrien står en ny parlamentsbyggnad och väntar på att invigas, men så länge luftrummet över gränsen mellan Irak och Syrien är stängd är det inte möjligt.

Bakom den halvsväriska konstruktionen ligger den nederländske konstnären Jonas Staal som skapat parlamentet som en manifestation för det demokratiska självstyret som de många olika

folkgrupperna i den kurdiska regionen gemensamt strävar efter.

New World Summit Rojava är Jonas Staals femte och senaste del i ett projekt som startade 2012 i Berlin som en beställning från den sjunde Berlin-biennalen. Incitamentet var ett researchprojekt om arkitekturen skapad av parlamentsledamoten för det ultranationalistiska Frihetspartiet, Fleur

Agema. Agema och Staal hade gått på samma konstskola och i skolans arkiv fann Staal Agemas examensarbete som visade sig vara en mycket detaljerad design för ett fängelse. Det speciella med fängelset var att inga interner skulle ha tidsbestämda straff utan istället flyttas mellan olika nivåer beroende på beteende: gott uppförande placerade internerna på en nivå närmare frigivning,

dåligt uppförande kunde resultera i att internerna kunde hållas kvar på samma nivå för alltid.

Jonas Staal såg en parallell till dagens kontrollsamhälle och i sitt projekt översatte han Agemas design till arkitekturmodeller, tredimensionella ritningar, en film, en teaterpjäs och en tidskrift. Tack vare Frihetspartiets framgångar i det nederländska parlamentsvalet fick projektet stor spridning.

– Agemas konstnärliga arkitekturfantasi hade helt plötsligt blivit en kuslig representant för en politisk verklighet, men det som också störde mig under processen var hur vi som konstnärer nästan klichéartat avslöjat och kritiserat den verkligheten, men utan att presentera några lösningar på problemen vi belyste.

I en förlängning av projektet skapade Jonas Staal *New World Summit* som ett sätt att försöka föreställa sig hur ett öppet samhälle skulle kunna gestalta sig rent konkret. Hos Staal tog det formen av alternativa parlament för statslösa

och svartlistade organisationer utesluta från dagens demokratiska diskurser.

– Så kallade ”terrorister” skulle troligen vara inlåsta i Agemas fängelse för evigt, och jag är rädd att de flesta progressiva skulle hamna i hennes kusliga framtid om vi inte byggde allianser som ser föreställningen om fria demokratier som en möjlighet. I *New World Summit* för vi samman organisationer som är mål för kriget mot terrorism, och i vars namn det förs, och skapar en enad front mot ultranationalister och deras kontrollsamhälle.

Deltagarna i Berlin-toppmötet var filippinska demokratiaktivister, Azawads frihetsrörelse från Mali, representanter för den kurdiska kvinnorörelsen och olika baskiska separatister, samtliga anklagade för terrorbrott.

– Det här är rörelser som inte utgör ett hot mot demokratin, snarare är de för demokratiska för att kunna hanteras av demokratin. Det vill säga deras krav på grundläggande omorganisation av makt och kapital står i direkt konflikt mot den kapitalistiska demokratin.

Under åren som följde fortsatte *New World Summit* att utvecklas men inte längre inriktat på kriget mot terror utan andra former av statslöshet. *New World Summit Bryssel 2014* inkluderade 25 statslösa och icke erkända folk, oberoende stater och autonoma regioner och Utrecht-toppmötet 2016 inkluderade politiska organisationer ledda av flyktingar.

2015 inleddes det aktuella projektet med den statslösa demokratin i den ursprungligen kurdiska provinsen Rojava i norra Syrien. Befolkningen i Rojava betraktar inte statslöshet enbart som en motståndsstatus utan som en förut-

”De är för demokratiska för att kunna hanteras av demokratin.”

sättning för politisk frigörelse. Självstyret i Rojava uppdrog åt Jonas Staal att konstruera ett permanent statslöst regionalt parlament – första gången *New World Summit* gick från temporära till permanenta konstruktioner.

Jonas Staal drar för egen del inte upp några gränser mellan vad som är konst och politisk aktivism. Själv betraktar han sig som socialistisk libertarian och säger att konst och politik visserligen är två skilda saker men att de inte kan separeras.

Taket på parlamentsbyggnaden i Rojava består av fragment från flaggor från olika lokala politiska och sociala organisationer.

– Konsten har alltid varit i händerna på statsmakterna, oavsett om det har handlat om kyrkan, staten eller bourgeoisien, men det betyder inte att konstnären är maktlös. Konsten har fantasins makt, och om vi vill förändra världen måste vi först skapa en bild av den världen. Dagens ultranationalistiska krafter som styr i Europa beskrivs ofta som ickekulturella, men deras långa marsch genom institutionerna har primärt varit kulturell innan de började ta makten i Österrrike, Ungern och Polen. Därför måste vi konstnärer mer än någonsin bidra till att beskriva en ny kulturell berättelse. Mitt lilla bidrag är att samla folk och kamporganisationer genom *New World Summit*. Vår framtid behöver nya manus, ny koreografi och nya föreställningsvärldar: konstens uppgift i den politiska kampen är att befria möjligheterna.

Olle Niklasson

Kampanjerna #metoo och #Not Surprised har fått människor över hela världen att sätta ner foten mot sexism och sexuella trakasserier. Konsten är knappast befriad från den typen av maktmissbruk. Snövit Snow Hedstierna vittnar om konstnärens utsatthet på en stenhård marknad där business och pleasure blandas ogenerat.

TEXT: SNÖVIT SNOW HEDSTIERNA

##METOO, MEN ##NOTSURPRISED

Jag står på ett frukostmingel på en av världens största konstmässor. En känd gallerist ler mot mig på ett avslappnat sätt som om vi redan känner varandra. Han och jag har aldrig träffats förut – det enda han vet om mig är att jag har ett VIP-kort kring min hals precis som han.

– Du har så vackra ögon, har du hört det förut? Jag skulle älska att se dig gå ner på knä och suga av mig och få se in i dem, djupt in, säger han.

Hans förslag är en av tolv liknande som jag får av olika mer och mindre viktiga män i branschen under det första av fem intensiva dygn på mässan. Dagar fyllda av konst, möten, mingel och sexuella förslag. Jag har fått höra att jag borde vara tacksam över uppmärksamheten eftersom inbiterna eventuellt kan leda till jobb eller en bra kontakt. Men för mig är det enbart en obehaglig arbetssituation som gör att jag ständigt väljer att gå till mitt hotell istället för att delta på festerna

som börjar efter middagstid. Allt för att slippa få en hand upptryckt mellan mina ben, en tvångskyss eller riskera känslan av att eventuellt bli våldtagen om jag följer med på något "roligt äventyr" i natten.

När årets första mässa är slut är min plånbok full av visitkort till var och en av alla dessa män. Visitkort där jag noterat exakt vad var och en av dessa skulle vilja göra med mig, så att jag kan hålla isär dem. De är ofta män med makt, de är gallerister, kuratorer och direktörer. De är chefer på internationella museum. De är art dealers och samlare. De är välutbildade. De har ofta pengar. De är inte sällan konstnärligt beundransvärda. De är välklädda och groomade. De är ofta gifta och har barn.

Männen jag möter blandar gärna business med pleasure på ett helt ogenerat vis. Eftersom denna typ av personer inte skäms över sitt beteende,

skäms inte heller jag för att berätta om hur de beter sig. Från min samling av visitkort:

- Curator, stort museum, USA: Vill gärna slicka kokain från mina bröst.
- Gallerist, Tyskland: Föreslår att han ska onanera mig med en skulptur i guld från sin utställning.
- Gallerist, Kanada: Vill ge mig oralsex i förrådet till sitt eget utställningsbås.
- Konstintendent, Sverige: Frågar om jag vet var man köper något uppåt knark som vi kan ta för att sedan ha sex om och om igen hela natten.
- Curator för känt galleri, England: Ber mig gå med honom till hotellet så han kan spanna fast mig och se hur mycket jag som performancekonstnär är beredd att lida för min konst. Hur närvarande jag kan vara även om han gör mig riktigt illa.

Man skulle kunna tro att det är enkelt att undvika den här typen av situationer och personer, men det är

det inte. De här männen är smarta och uttänkta. De kan byta riktning i en konversation på en millisekund, från ett respektfullt samtal, till en sexuell inbiter och tillbaka till något vettigt där min roll som konstnär tas på högsta allvar. De ger min konst konstruktiv och relevant kritik. De erbjuder mig samarbeten och diskuterar med ett intellektuellt språk där både feminism, queerteori och filosofi är viktiga beståndsdelar.

Jag upplever konstvärlden och min roll i den minst sagt problematisk. Un-

”Jag vet att konstvärlden är en marknad där sexuella tjänster kan utbytas mot en utställning”

der de senaste fem åren har jag arbetat konstnärligt med fokus på teman som acceptans, genusfrågor, jämställdhet och sexuellt våld. Mitt arbete pågår medan jag själv samtidigt blir utsatt av personerna som många gånger är nyckeln till att få ställa ut dessa verk. Arbeten som jag lägger ner all min tid på, min ekonomi och min själ och som jag självklart vill visa upp.

Jag har haft turen att få jobba med många personer som relaterar till tematiken i min konst, som också själva många gånger utsätts för liknande situationer som jag gör i egenskap av att vara kvinnliga/manliga/queer/ickebinär/trans eller politiskt engagerade. De är konsthallschefer, kuratorer och agenter. De genomlider på olika sätt liknande typer av övergrepp, ibland från sina kollegor, ibland från besökare, eller genom vidriga mail om sexuella hot. Men jag har också haft oturen att behöva avsluta samarbeten som karriärmässigt skulle ha varit fantastiska, för att jag inte ville låta någon ta på mig och komma till ro med sina viljor. Jag gör inte konst om dessa personer, men jag gör konst om liknande händelser.

Jag skapade ett verk för Manifesta 11, ett performance som jag kallade *Source of Values* där jag lät besökarna tvätta min kropp. Verket ledde inte till någon form av övertramp från besökarna som tvättade min kropp så ödmjukt och vackert och försiktigt. Några grät av vördnad inför akten. Däremot drabba-

des jag av flera påhopp från kuratorer och gallerister som direkt tog verket som en direkt inbiter till fritt sex. De var konstexperterna, men kunde skilja på min kropp som del av ett konstverk och som en människa. En sa:

– Let me clean your body in campaign instead and I will lick it all off...

Jag vet att konstvärlden är en marknad där sexuella tjänster kan utbytas mot en utställning, en rekommendation eller ett kontrakt med en institution. Jag vet att ett nekande kan innebära en utfrysning under flera år framöver, särbehandlingar från en hel grupp av viktiga personer och jag vet att det kan innebära konsekvenser för resten av min karriär.

Jag vet att nekandet av "just a quick kiss with open mouth" kan vara det som avgör att en välrenommerad gallerist river det fysiska kontraktet för ett flera år långt planerat samarbete rakt framför mig och samtidigt utbrister

– After all you were not a professional, you were all worthless.

Jag är konstnär. Jag är högutbildad. Jag är underbetald. Jag lever ständigt under pressen att bli bortvald. Jag är en ständig arbetssökande på en brutalt hård marknad och ett offer för ett hierarkiskt, patriarkalt system i vilket jag ständigt tvingas bemöta sexuella fantasier i påtvingat format. Det du har läst är ett litet utdrag från mitt liv som yrkesverksam konstnär på en internationell konstscen. ●

Konstnärernas Riksorganisation.

KRÖNIKA

Tillsammans, som Konstnärernas Riksorganisation, är vi starkare och tydligare

I år fyller Konstnärernas Riksorganisation 80 år. Vi vill hylla och fira både vår organisation och alla konstnärer som genom årtionden verkat för att förbättra konstnärernas villkor. Vi firar också att vi efter många decennier av samarbete med Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare nu fullt ut verkar inom en organisation. Vi är 3300 medlemmar som alla verkar på konstnärlig grund inom bild och formområdet. Att vi uppträder tillsammans som Konstnärernas Riksorganisation gör oss starkare och tydligare i vår strävan att förbättra förutsättningarna för konstnärligt arbete, där arbetsvillkoren är likartade oavsett uttrycksform.

Vi är stolta över det vår organisation har åstadkommit genom åren. Vi har tillsammans med andra skapat viktiga reformer som MU-avtalet, visningsrätten och följerätten. De senaste åren har vi medverkat till att kulturstiftelser skattebefriats och fristadssystemet utvidgats så att även vi bild- och formkonstnärer ingår. Den viktiga enprocentsregeln från 1937 är fortfarande brännande aktuell, inte minst nu när det byggs för fullt på många håll i landet. Arbetet på lokal nivå har lett till ett stort antal kommunala och regionala beslut som ger oss bättre arbetsvillkor. Ett flertal kommuner och regioner svarar upp på våra medlemmars uppvaltningar, medborgarförslag och tidningsartiklar om satsningar på MU-avtal, enprocentsregel och ateljéstöd. Allt fler arrangörer vill följa MU-avtalet och även betala medverkansersättning. Efter förra valet fick vi en nationell handlingsplan för bild och formkonsten och i årets statsbudget kom den största satsningen på konstnärernas villkor på mycket länge. Ytterligare en god nyhet är

att bild och form nu blir ett eget område inom kultursamverkansmodellen.

Och det behövs, som vi alla så väl känner till av egna erfarenheter. Att få yrkesmässigt rimliga villkor är inte lätt i vår bransch. Våra yrkesgrupper drabbas dessutom i stor utsträckning av hat och hot. Under hösten har #metoo-kampanjen kastat ljuset på sexuella trakasserier och diskriminering även inom konst- och kulturvärlden. Låga inkomster, osäkra arbetsvillkor och avsaknaden av professionalism gör oss ännu mer utsatta som yrkesgrupp.

För det kommande valåret har vi redan fått upp konstnärernas frågor ordentligt på dagordningen. Men samtidigt som vi gläds åt framgångarna vet vi alla att det är mycket jobb kvar för bättre avtalsvillkor kring utställningar, offentliga gestaltningar, formgivningsuppdrag eller andra typer av uppdrag. Det är en stor utmaning att fortsätta skapa goda konstnärliga yrkesvillkor. Arbetet måste envist göras steg för steg, i dialog med branschens alla olika aktörer. Vi kan bara göra det tillsammans och vi behöver dig som medlem för att lyckas.

Katarina Jönsson Norling,
bildkonstnär & riksordförande

Sanna Svedestedt Carboo,
konsthantverkare och vice riksordförande

Påverka din kommuns konstpolitik inför valet! Under hösten har vi skrivit debattartiklar om hur kommunerna kan stärka sin konstpolitik i landets alla län. Du kan själv eller med ett par kollegor vara med och påverka. Lägg ett medborgarförslag eller gör en minivalkampanj. Färdiga förslag på strategier och texter finns på kro.se/metodhandbok.

JURISTEN SVARAR Vad är det för upphovsrättsliga skillnader mellan konstverk och konstprojekt?

Att definiera essensen i ett konstverk är ibland lättare sagt än gjort. Inte minst om det som skapats har vuxit fram genom en levande process, där målet kanske har varit att undersöka själva processen, snarare än slutresultatet.

Skillnaderna vad gäller rättigheter, då framförallt rättigheter som har till syfte att skydda den arbets- eller skapandensats som man som konstnär bidragit med, är ofta större än väntat. Då ett fysiskt verk får upphovsrättsligt skydd stunden det skapats, har idéer, funderingar kring ett visst arbetssätt eller bearbetningen av en viss process inget upphovsrättsligt skydd per se.

Det betyder inte att rättigheten inte kan uppstå inom ett projekt som involverar konstnärliga processer – tvärtom! Det material som skapats, som texter,

bilder, presentationer med mera, har sannolikt en rad rättigheter knutna till sig. Samarbetet i sig påverkas också av den lagstiftning som reglerar hur bindande avtal uppstår. För att säkerställa att ett konstnärligt projekt kan fortsätta att drivas på det sätt som var tänkt – och att det material som skapats får ett

Sofie Grettve
Jurist Konstnärernas Riksorganisation

relevant skydd i relation till projektets syften och mål – kan det vara bra att de personer som medverkar och bidrar med material till projektet sinsemellan skriver ett samarbetsavtal.

Det kan till exempel vara bra att skriva att de rättigheter som uppstår inom ramen av projektet tillfaller projektet. Det kan också vara bra att diskutera och reglera hur eller om projektdeltagarna på egen hand ska kunna använda och vidareutveckla materialet, och vad som ska gälla avseende projektets namn.

Ett namn kan vidare skyddas genom registrering av varumärke.

Gör man inte detta riskerar man antingen att en situation uppstår där ingen kan använda det material som tagits fram, eller att det hamnar i en helt annan kontext än vad som var väntat. ●

Bli medlem!

Konstnärernas Riksorganisation.

Konstnärernas Riksorganisation företräder 3 300 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Vi arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer.

Bli medlem och stärk konstnärernas röst!

Ansök på www.kro.se

Som medlem får du:

- Gratis/rabatterat inträde vid konstutställningar
- Juridisk rådgivning
- Avtalsmallar och deklarationshandledning
- Föreläsningar inom ekonomi och juridik
- Tidningen Konstnären
- Tips på utlysningar av gestaltungsuppdrag, jobb, stipendier, residens, kurser m.m.
- Rabatterat konstnärsmaterial
- Rabatterad konstnärsförsäkring
- Gästbostad i centrala Stockholm, 400 kr/natt
- Möjlighet att hyra gästateljé i Paris
- Fullmatat nyhetsbrev varje månad

Konstnärernas Riksorganisation.

Montering av Inger Anderssons fasad på en försörjningsbyggnad till Södesjukhuset i Stockholm, oktober 2017.

FOTO: INGER ANDERSSON.

Från sex till 30 miljoner

Konstnärernas Riksorganisation Uppsala län och Riks har legat på för att stärka tillämpningen av enprocentsregeln. Nu återställer den rödgröna majoriteten i Uppsala regeln. En procent av det kommunala byggandet motsvarar en förstärkning av konstbudgeten med 24 miljoner kronor.

Ny lokalförening på Gotland!

Nu finns Konstnärernas Riksorganisation på Gotland. Helena Andreff-Laurin, Siri Iversen-Ejve, Agneta Gazelius och Linnéa Nordberg sitter i interimstyrelsen vars uppgift är att förbereda årsmöteshandlingar till Konstnärernas Riksorganisation Gotland och föra samtal med Region Gotlands representanter i frågor som rör konstnärskårens intressen på ön.

Remiss som ger resultat

Maria Stenberg (S), regionordförande i Norrbotten, skriver i Norrländska Socialdemokraten: "Ett av förslagen i KRO:s remissvar gäller framtagande av en handlingsplan för bild- och formkonsten med konkreta åtgärder för konstens och konstnärernas villkor. Därför är jag glad att jag redan nu kan meddela att inspelet från KRO gällande handlingsplanen finns med i det förslag som går till regionfullmäktige för beslut i november. Alla remisser finns att läsa på: kro.se/rapporter-remisser.

ge förändring. Jag hoppas få se ytterligare framflyttade villkor, mer kompetens och respekt i bemötandet av konstnärlig professionalitet.

Bor: Gustavsberg Konstnärskap som inspirerat: Sivert Lindblom
Konstverk som inspirerat: Kirsten Ortveds verk på Nybroplan tycker jag är skitbra och i veckan såg jag Lars Arrhenius animerade film i Citybanan och blev glad.

Varmt välkommen till Konstnärernas Riksorganisation, Inger Andersson!

TRE FRÅGOR TILL EN AV VÅRA NYASTE MEDLEMMAR.

Hur ser din konstnärliga praktik ut?

Min ateljé har jag i Gustavsbergs porslinsfabrik, och arbetar där med vattenskuret glas, trä, sten och just nu aluminium. Jag varvar offentliga gestaltningsuppdrag med utställningar i stor och liten skala. Min utmaning är materialet och vad det kan uttrycka, hur rumslighet kan byggas och vilket rum jag kan beskriva med olika materialuttryck.
Vad skulle främja dina möjligheter att vara konstnärligt yrkesverksam?
En uppvärdering av respekt för det konstnärliga

arbetets betydelse, vad konstnärer kan och gör. Idag får vi slåss för varje kvadratcentimeter respekt och ersättning. Tycker att arbetsstipendier ska ge pension och sjukpeng. Offentliga uppdrag ska ske med vettig upphandling och självklart ersättning i alla sammanhang där vi arbetar. Varje kommun ska ha ett eget ateljéprogram. Stopp för utförsäljning av lokaler där konstnärer finns och verkar.
Vad hoppas du få ut av ditt medlemskap?

Gemensam organisation på nationell nivå och engagemang i ateljéföreningar kan

Sjuhärads konstnärer laddar inför valåret

Med ett medborgarförslag och flera debattartiklar bidrog Konstnärernas Riksorganisation Sjuhärad förra året till att enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar antogs i Borås. Nu har ordförande Kerstin Dahl-Norén med flera skrivit debattartikel om de konstpolitiska utmaningarna i Sjuhärads åtta kommuner.

Styrelsen har sedan följt upp med ett brev till politikerna i Borås, Ulricehamn, Herrljunga, Vårgårda, Bollebygd, Tranemo, Svenljunga och

Mark för att uppmärksamma dem om manualen Så kan kommunen kvalitetssäkra sin konstpolitik.

Vad hoppas ni på, Kerstin?

– Vi går ju in i ett valår nu. Vi hoppas att några av partierna i de åtta kommunerna lyfter konstfrågorna i valrörelsen. Brevet och manualen blir som en påminnelse med konkreta tips om åtgärder. Konsten och kulturen hamnar så lätt sist i prioriteringen, så vi vill göra det lätt för dem att lägga förslag på konstområdet.

Har det varit en stor arbetsinsats?

– Nja, det kan en inte säga. Vi har helt enkelt använt text ur debattartikeln och ur manu-

alen, klippt och klistrat och vips så har det varit färdigt. Sen har vi fått lägga lite tid på att leta upp mejladresser på kommunernas hemsidor.

Har ni några fler planer inför valåret?

– Det handlar om att hålla grytan kokande. Personliga kontakter med politiker och inspel från olika håll är viktigt för att saker ska hända.
Hur mycket lägger Borås på konstnärliga gestaltningar i år?

– Det är avsatt tre miljoner kronor.

Pontus Björkman

Höga Kusten-stipendiet 2017

Höga Kustenstipendiet delas ut av Kramfors kommun.

Stipendiet består av ett kontantbidrag på 10.000 kr och två veckors logi i Höga Kusten.

Höga Kustenstipendiet kan sökas av verksam nordisk bildkonstnär. Stipendiaten erbjuds möjlighet efter vistelsen i Höga Kusten att ha utställning i Kramfors konsthall.

Ansökningsblankett: www.kramfors.se
För information: ninni.mellander@kramfors.se
Sista ansökningsdag är 19 januari 2018

Varje droppe färg i avloppet är en droppe för mycket

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på www.kappala.se

KÄPPALA
För renare sjöar och skärgård

Konstnärernas Riksorganisation.

FOTO: KRISTIAN POHL/REGERINGSKANSLIET

"Konsten att delta binder vävar mellan människor"

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke hoppas att regioner och kommuner ska prioritera integrationsfrågor även i konstnärspolitiken.

Konsten att delta: bild och form vill lyfta fram den kulturkompetens som flyttar till Sverige.

Hur ser du att detta kan påverka och berika kultursektorn och demokratin?

– Mycket. Om konsten och kulturen i vårt land får förutsättningar att verka – och med förutsättningar menar jag finansiering, men också frihet från politisk

klåfingrighet – kan kraften som kanaliseras och tar sig konstnärliga uttryck också få en större påverkan på hur vi är mot varandra. Det kan påverka hur vi bygger vårt samhälle, vad vi lär oss, vilka samtal som förs i det offentliga, men också de privata samtalen runt köksborden. Ju bättre förutsättningar den fria konsten och kulturen får i vårt land, desto bättre förutsättningar skapar vi för att nya uttryck, tankar och idéer också ska få utrymme.

Hur tror du att Konsten att delta kan stärka delaktigheten bland utrikesfödda kulturskapare?

– Genom att projektet skapar möten och blir en plattform för möten. Man binder väv mellan människor och ju fler sådana vävar som vävs, desto större förutsättningar finns det ju för att människor får och kan ta plats. Konsten att delta: bild och form är ju en konkretisering av en förutsättning, vi behöver skapa de här utrymmena som möjliggör att man kan öppna dörrar. Det spelar roll både för individerna, men också för konsten som kommer ur mötet. Det kanske inte händer på en gång, kanske efter några år eller med en tredje person – men själva mötena spelar stor roll.

Myndigheten för kulturanalys kom nyligen med en rapport som visar att kultursektorn fortsätter att vara ett segregerat område. Den efterfrågar både mer styrning och riktade resurser.

Vad är centralt för ett effektivt mottagande av utrikesfödda konstnärer?

– Mötesplatser, mentorskap och nätverk är beprövade verktyg från andra länder och delar av världen där man haft liknande utmaningar. Men sedan behövs ju finansiering. **Apropå finansiering, vad kan staten göra mer för integrationen av utrikesfödda kulturskapare och vad**

borde regionerna göra?

– Staten ska våga prioritera att det går pengar till den här typen av mötesplatser, lyssna till vad myndigheter och organisationer ser för behov och stimulera till att man har de här mötena mellan nyanlända konstnärer och etablerade. Men staten ska också se till att Arbetsförmedlingen förbättrar sina rutiner och verktyg när de identifierar kompetenser hos de människor som de ska hjälpa till arbete eller till nätverk,

vilket jag vet har gjorts – men som behöver förbättras. Man behöver förstå kulturskapares kompetenser så att man ställer de rätta frågorna. Sedan hoppas jag att regionerna och kommunerna, nu när vi har den största kulturbudgeten någonsin och skjuter in mer pengar i kultursamverkansmodellen, också prioriterar integrationsfrågor även när det kommer till konstnärspolitiken.

Alexandra Sundqvist

DU BEHÖVS NÄR KONSTEN ATT DELTA BLIR NATIONELLT!

Konsten att delta: bild och form syftar till att underlätta för utrikesfödda bild och formskapare att bli en del av den svenska konstbranschen. Projektet fokuserade tidigare på Stockholm, Sörmland och Östergötland men börjar nu att arbeta nationellt. Projektet finansieras

av Postkodsstiftelsen till och med den sista december 2018. Norrbotten, Uppsala, Dalarna och Västra Götaland är några av de regioner som redan visat intresse att ingå i verksamheten. Vill du bli mentor? Anmäl dig på kro.se/konstenattdelta. Det behövs även fler mentorer i de ursprungliga regionerna.

Vistelsestipendium Sommaren 2018

Nebbeboda skola i Olofströms kommun, Blekinge

Stipendiet vänder sig till alla verksamma inom olika konstnärliga områden, såsom litteratur, musik, bildkonst, film, teater, dans m.m. Utövare som arbetar i Harry Martinsons eller Sven Edvin Saljes anda får företräde. Sista ansökningsdag är den 31 januari 2018. Ansök med personlig presentation i skrift samt önskemål om tidpunkt för vistelsen. Plats kan ordnas med kortare varsel om lärbostaden är ledig.

Ansökan skickas till:

Kultur- och fritidsförvaltningen, Att: Joanna Holden, Box 301, 293 24 Olofström. Ansökan görs med fördel på blankett på www.olofstrom.se/vistelsestipendium. För mer information kontakta Joanna Holden på Kultur- och fritidsförvaltningen i Olofström på kof@olofstrom.se, 0454-936 04 eller besök vår webbplats www.olofstrom.se.

 OLOFSTRÖMS
KOMMUN

Gestaltungs- uppdrag

Höglandssjukhuset i Eksjö

Uppdrag 1: Digitala förlagor till vägggestaltning i korridorer. Det är totalt 20 partier på 6-15 kvm vardera.

Uppdrag 2: Rum för stillhet och eftertanke. En ljusbärrare, en sittmöbel samt ett väggparti ska gestaltas.

Mer information
www.rjl.se/gestaltungsoppdrag eller
www.konstpool.se

 Region
Jönköpings län

Bildupphovsrätt

Bildupphovsrätt företräder nära 100 000 bild- och formkonstnärer i hela världen. Vi skapar avtal för ersättning och ser till att kulturskapare får betalt när deras verk används. Bildupphovsrätt i Sverige drivs utan vinstintresse.

ÅSA BERNDTSSON

En höjning av IV ger friare konstnärer

Stort tack till alla er som skickat vykort till ministrarna med begäran om höjd IV- och MU-ersättning. Det verkar som om vykortet tillsammans med Konstnärernas Riksorganisations ihärdiga påverkansarbete gjort intryck. Nu avsätter regeringen 115 miljoner till den fria konsten, varav 60 nya miljoner till stipendier och ersättningar som fördelas direkt till konstnärer. Ytterligare tolv miljoner ska gå till fria aktörer inom bild- och formområdet. Hur dessa miljoner ska fördelas i detalj är inte känt ännu utan presenteras senare i regeringens regleringsbrev.

För IV-systemets del krävs minst 15 miljoner i ökning för att upprätthålla nivån på det varje konstnär får ut. Fler konstverk tillkommer hela tiden och om inte beloppet höjs sjunker ersättningsnivån för alla konstnärer i IV-systemet. Kanske kan man se det som en framtida investering i IV när regeringen även höjer anslaget till Statens konstråds konstnärliga gestaltningar med tio miljoner. På så vis måste man ju på sikt höja IV ännu mer. Många konstnärer söker

de konstnärliga gestaltungsuppdrag som kommuner och regioner utlyser, de fungerar på samma sätt som offentliga upphandlingar. Ett av kraven är oftast att du redan ska ha genomfört minst ett uppdrag för att komma ifråga för ett gestaltungsuppdrag. Nya konstnärer har svårt att få uppdrag och får därför ingen IV. Kan man våga hoppas på modigare upphandlare, fler konstnärliga uttryck i vår offentliga miljö och på sikt ett ännu mer utbyggt IV-system?

Alice Bah Kuhnke talar i sitt pressmeddelande om 115 miljoner till fri kultur och fria utövare, då måste det finnas resurser och fungerande ersättningsmodeller för konstnärernas arbete. En konstnär som är beroende av extraknäck är inte särskilt fri, alltför mycket tid går åt till att hitta möjligheter att för en stund känna sig som en fri konstnär. Ett IV och MU som fungerar mycket bättre än idag skulle få många konstnärer att känna sig friare.

Åsa Berndtsson
Ordförande

Nytt lagförslag ska ge stärkt följerätt

Regeringen föreslår skärpta regler för konsthandeln med syfte att förstärka bild- och formkonstnärernas följerätt. Bland annat ska alla som är yrkesmässigt verksamma på konstmarknaden redovisa sina försäljningar till Bildupphovsrätt och om inga försäljningar har gjorts ska även det redovisas.

Regeringens förslag syftar till att Bildupphovsrätt ska få bättre möjligheter att samla in den ersättning konstnärerna redan har lagstadgad rätt till. Positivt är också att de försämringar som fanns

med i det ursprungliga förslaget har tagits bort efter påtryckning från Bildupphovsrätt och våra medlemsorganisationer.

Bildupphovsrätt har sedan 1996, då följerätt infördes i Sverige, varit den upphovsrättsorganisation som administrerat ersättningen genom att samla in den från konsthandeln och fördela den till berättigade konstnärer, oavsett om de är medlemmar eller inte. Följerättsersättningen betalas ut i mars, juni och november varje år. Den nya lagen förväntas träda i kraft den 1 juli 2018.

Ellinor Perlefeldt

Den som har köpt ditt verk har inte rättigheterna

När du har sålt ett verk är det fortfarande du själv som har upphovsrätten till verket. Det innebär att det är fritt fram för dig att reproducera det om du vill. Köparen har ingen upphovsrätt bara för att hen har köpt originalet från dig. Observera dock att om det är en annan fotograf som har fotat dina verk, då har fotografen vissa rättigheter till just den bilden. Och om det är så att du till exempel har skapat ett verk på uppdrag, då kan du ha avtalat något med beställaren och då gäller det avtalet.

Ellinor Perlefeldt

Stockholms konstsalong

Vårvisning i Lavalhallen 7 – 15 April 2018

Öppet 12.00 – 18.00

80 konstnärer ställer ut i Järla, Nacka

Lavalhallen ligger i AB de Lavals Ångturbiners gamla fabrikslokal endast 8 minuter från Slussen med Saltsjöbanan.

Adress: Gustaf de Lavals Torg 8,
131 59 Nacka

Konstföreningar och press har möjlighet till VIP visningar 5 och 6 april, 12.00 – 18.00

Anmälan till VIP visning:
info@stockholmskonstsalong.com

Lavalhallens servering har öppet under utställningen.

www.stockholmskonstsalong.com
info@stockholmskonstsalong.com

Följ oss på Facebook:
StockholmsKonstsalong

Varmt Välkomna!

Stockholms Konstsalong

KALENDERN
Utbetalningar
December:
IV-ersättning
Mars: Repro,
Följerätt

När du har en utställning i Oslo
När tavlorna välter i lastbilen
När du spiller kaffe på datorn
När nån snor dina alster
När nån nallar din smartphone
När nån snubblar in i din skulptur
När du trampar på en spik
När nån trampar på din spik
När du hamnar i rätten
När du hamnar på sjuken en tid
När du flänger på jobb i Berlin
När du får en vattenskada i ateljén
När det brinner i knutarna

Rätt skönt att ha allt försäkrat

Ring 08-440 54 40 eller besök gefvert.se

Gefvert

Kan mitt verk hamna på vad som helst?

TRE FRÅGOR TILL HELÉN NÄSLUND, HANDLÄGGARE HOS BILDUPPHOVSRÄTT

Bildupphovsrätt utfärdar löpande tillstånd till förlag, organisationer och företag som vill använda bilder i sina produktioner. Tanken är att minska administrationen för dig som är bildskapare och samtidigt underlätta för användare som snabbt vill ha en licens och göra rätt. Men hur kan du som upphovsman veta var ditt verk hamnar?

Kontaktar du alltid upphovspersonen för att fråga om användningen är okej?

- Nej inte alltid. Enligt avtalet behöver vi bara fråga när användaren vill beskära verket, om det är tänkt för reklam eller produkter de vill sälja och trycka bilder på. Detsamma gäller om det gäller politiska eller religiösa sammanhang. Jag utreder vad de vill använda bilden till och gör därefter en bedömning.

Om man säger ja till att användas i reklam, hur går den förhandlingen till?

- Upphovspersonen konsul-

teras alltid vid reklamsammanhang och kan vara involverad i vilket pris som ska godkännas. Vi kan antingen gå efter en beräknad förtjänst som företaget gjort och en procentsats av det eller efter ordinarie prislista men med uppräkningsfaktor. Jag rådgör se-

dan med upphovspersonen och hör vad den personen har för förväntningar.

Vem har sista ordet då?

- Upphovspersonen har den ideella rätten och kan säga ja eller nej till användningen, då blir det så.

Ellinor Perlefelt

Läs mer!

En längre intervju med Helén Näslund finns att läsa på bildupphovsratt.se

Grundsunda kulturstipendium

Stipendiet består av ett belopp på 15 000 kronor och några veckors fri bostad i en stuga i naturskön miljö vid Prästsjön, Grundsundavallen, Örnsköldsviks kommun.

Alla kategorier av kulturarbetare kan söka stipendiet.

Huvudman för stipendiet är en kommitté utsedd av Grundsunda Hembygdsförening – dess beslut går ej att överklaga. Skriv en personlig ansökan och skicka in den per mail till stipendiekommitté@grundsundahbf.se, med ansökan bifogas fyra färgbilder av egna arbeten.

Sista ansökningsdag: 31/3 2018.

I slutet av april meddelas beslutet om årets stipendiat på Grundsunda Hembygdsförenings hemsida: www.grundsundahbf.se

För upplysningar: 070-689 80 24 Mikael Asplund Berggren, ordförande i Stipendiekommittén

IB WAHLSTRÖM KONSTNÄRSMATERIAL

ibwahlstrom.se · 08-151910

SKAPA DIN EGEN WEBBPORTFOLIO

Portfoliobox är en av Sveriges största tjänster för kreatörer med 530 000 användare. Vi hjälper kreatörer att skapa sin egen unika hemsida och marknadsföra sig online.

GRATIS KONTO

- ✓ Enkelt att komma igång
- ✎ Skapa / editera all typ av innehåll
- ⊕- Skapa en egen webbshop
- ✍ Börja blogga

PRO KONTO

- ✓ Full tillgång till alla funktioner och mallar
- ☁ Hosting av 1000 bilder, obegränsat antal sidor, produkter & bloggposter
- 📄 Anpassningsalternativ med CSS & JavaScript
- 💬 Gratis professionell support
- 📍 Få din egen www - adress

SKAPA DITT KONTO IDAG PÅ WWW.PORTFOLIOBOX.NET

FÖR MER INFO KONTAKTA OSS PÅ SUPPORT@PORTFOLIOBOX.NET

Liquitex

INFINITE INTERMIXABILITY

Heavy
Body

Gloss
Super Heavy
Gel

LIQUITEX FINNS ATT HITTA HÄR

STOCKHOLM Matton www.mattonbutiken.se IB Wahlström www.ibwahlstrom.se Konstnärshandeln Jordi www.konstnarshandelnjordi.se Highlights www.hlstore.com
Kreatima www.kreatima.se **MALMÖ** Drewex AB www.drewex.nu Martins Color www.martinscolor.com Matton www.mattonbutiken.se
GÖTEBORG In-Ex www.in-exfarg.se Dusky Pink www.duskypink.se Matton www.mattonbutiken.se **HAMMARÖ** Hammarö Ramverkstad www.hammaroram.se
HELSINGBORG Färg & Tapet Helsingborg www.fargotapethelsingborg.se **LINKÖPING** WS Form www.wsochcompany.se **LUND** Ljungbergs Artist www.ljungbergsartist.se
NORRKÖPING Gredelin Konstnärshandel www.gredelin.se **ÄNGELHOLM** TB List & Ram www.tblist.se **ÖREBRO** Magnussons Färghandel www.magnussonsfarg.se